

Onsdagen den 10 Maj 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 27 sistlidne April.

Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående fattigvården.

§ 2.

Friherre Sprengtporten: Då jag yttrade några ord i denna fråga vid föredragningen af förra paragrafen, så anmärkte jag redan då i sammanhang med hvad jag då anförde, att jag för min del icke kunde instämma i de åsikter, som äro uttalade i denna § 2, och nu anhåller jag att få framställa mina skäl därför och dessutom ytterligare tillägga några ord. I 2 § säges: "För beviljande af fattigvård i andra fall än dem, hvilka i 1 § omförmälas, eger fattigvårdssamhälle bestämma de grunder, som böra af samhällets fattigvårdsstyrelse iakttagas. Har sådant bestämmande ej skett, ankommer på styrelsen att meddela fattigvård i den mån styrelsen pröfvar nödigt". Min första anmärkning mot denna § gäller, att, då man lemnat kommunerna rättighet att bestämma nya grunder, hvarefter deras fattigvård skall fullgöras i de fall, hvilka icke omförmälas i § 1, så har man här uteslutit ett stadgande, som förut fanns infördt i motsvarande § af 1853 års författning, der det stadgas, att den rättighet, som tillkommer kommunerna att i särskilda fall meddela föreskrifter för fattigvården, likvisst icke kan ega rum annat än i öfverensstämmelse med gällande författningar. Denna mellanmening har nu blifvit utesluten, och sålunda har man gifvit kommunen en fullständig rätt att på sidan om allmänna lagen bestämma, hvilka grunder den bör iakttaga i sin fattigvård.

En sådan maktfullkomlighet kan jag icke godkänna. Jag vill visserligen, att kommuner skola hafva all möjlig frihet att befatta

sig med sina bestyr, men jag vill dock ej medgifva detta annat än inom vissa lagligen bestämda gränser. De böra nemligen icke få stifta nya lagar eller fatta hvilket beslut som helst, äfven i fall dessa beröra det område, som är utstakadt för deras verksamhet. Om man tillerkänner kommunen en sådan makt, så måste man ock medgifva, att den enskilde individens rätt är tillintetgjord och han själf förvandlad till ett viljelöst redskap, hvilket icke kan vara öfverensstämmande med konstitutionell frihet, och knappast med naturlig rätt. Jag vet emellertid alltför väl, att det finnes ganska många, som icke hylla min åsigt, men jag tror, att dessa möjligen icke gjort sig klart reda hvarken för betydelsen af deras egen mening eller för följderna af en sådan åsigt, som vill betrakta kommunen såsom en korporation, hvilken inom sina gränser har samma och lika stora rättigheter, som staten har inom sina, eller med ett ord en åsigt, som vill betrakta kommunen i förhållande till staten såsom ett slags mikrokosmos. Jag för min del kan icke erkänna en sådan grund-sats, som, om den skall fullständigt utföras, innebär, att man i åtskilliga fall har att gifva kommunen större rättigheter i afseende på sina medlemmar, än staten själf utförar öfver sina.

Då denna paragraf icke rör den legala fattigvården, ty den afhandlas i § 1, så måste jag anse, att den skall innehålla föreskrifter, om huru den frivilliga fattigvården skall inom kommunen utföras, men då, enligt min tanke, några föreskrifter derutinnan icke kunna meddelas, utan att upphäfva själfva begreppet om frivillighet, så anser jag paragrafen öfverflödig och yrkar afslag derå.

Herr Hasselrot: Ehuru jag inom komitéen icke var alldeles nöjd med denna paragraf, så torde jag dock, enär jag icke reserverat mig mot densamma, anses skyldig att framlägga de skäl, som tala för bifall dertill. I § 1 är den obligatoriska fattigvården afhandlad, här åter är fråga om den frivilliga. Af själfva begreppet frivillig följer, att fattigvårdssamhället i detta fall eger afgöra de grunder, efter hvilka sådan fattigvård skall lemnas. Denna paragraf säger också, att kommunen eger att "bestämma de grunder", som böra af samhällets fattigvårdsstyrelse iakttagas, och dermed har man afsett, att fattigvårdssamhället icke skulle ega rätt att gripa in för hvarje särskildt fall och bestämma, att *den* skall hafva understöd och *den* icke, utan detta åliggande tillhör fattigvårdsstyrelsen, men att samhället bör i afseende på den frivilliga fattigvården hafva rätt att bestämma, att ett så och så stort belopp skall anslås till fattigvårdsstyrelsen att för ändamålet användas, eller att styrelsen skall ega att meddela fattigvård i alla de fall, der den finner sådant af nöden, vare sig behovet faller inom den obligatoriska fattigvårdens område eller icke. Fattigvårdssamhället har således full frihet att bestämma, huru den frivilliga fattigvården skall utgå, antingen inom ett visst anslagsbelopp eller efter de föreskrifter, som samhället meddelat. Något stadgande bör väl finnas, som utvisar, att en frivillig fattigvård finnes, och på hvad sätt den skall utföras, och derföre får jag vördsamt anhålla om bifall till denna paragraf.

Grefve Mörner, Carl Göran: I afseende på den nu föredragna paragrafen anhåller jag att få instämma med den förste ärade talar-
ren. Ett sådant stadgande kunde finnas berättigadt och behöfligt, då det stod i sammanhang med det förslag till fattigvårdens ordnande, som 1869 års Riksdag afgaf, och hvarigenom den obligatoriska fattigvården till den grad inskränktes, att den endast skulle tillkomma vansinnige och minderårige. Med en sådan lagstiftning var det för rättskänslan alltför mycket motbjudande, äfven med den riktning, som allmänna meningen inom denna Kammare då hade tagit, att stanna vid endast denna föreskrift. För att således icke alltför mycket stöta den allmänna mensklighetskänslan måste man göra ett tillägg, som åtminstone medgaf en möjlighet att de mest skriande orättvisorna skulle, der någon billighets- och mensklighetskänsla ännu kunde göra sig gällande, blifva afhjelpade. Då emellertid nu i § 1, sådan den af Kammaren är antagen, innefattas en fullständig definition på alla de personer, som af en eller annan anledning kunna blifva föremål för den obligatoriska fattigvården, så vill det förefalla mig, som om denna sednare paragraf har blifvit helt och hållet öfverflödig, — ja, icke allenast öfverflödig, utan till och med skadlig. Genom densamma öppnas nemligen ett fält utan alla gränser för en majoritet inom en församling att tvinga de öfriga till hvilka utgifter som helst, som majoriteten finner för godt att bestämma. Huru man skall förfara med dem, som äro berättigade till understöd, är förut genom 1 § afgjort, men nu säger man i 2 §: "För beviljande af fattigvård i andra fall än dem, hvilka i 1 § omförmälas, eger fattigvårdssamhälle bestämma de grunder, som böra af samhällets fattigvårdsstyrelse iakttagas". Härigenom inrymmes således utan all begränsning åt majoriteten inom hvarje fattigvårdssamhälle att i afseende på denna del af fattigvården efter godtfinnande ordna, och jag behöfver icke gå långt tillbaka för att för Herrarne kunna framdraga ett exempel, hvarthän en sådan makt kan komma att leda, då man redan med den fattigvårdsförordning, som nu finnes, och som icke medgifver så vidsträckt rättigheter åt kommunen, kan påvisa att ganska vådliga följder uppstått.

Det torde hafva väckt Herrarnes uppmärksamhet lika mycket som det väckte min, att förliden sommar eller höst finna i en af hufvudstadens större tidningar under rubriken "Prejudikat" infördt ett kungligt bref, utfärdadt med Chefens för Civil-departementet kontrastation, hvaraf inhemtades, att, sedan inom en kommun på landet beslut blifvit fattadt derom, att anordna en matinrättning för kommande och gående landstrykare, således en slags värdshusrörelse för kommunens räkning, men utan betalning för välfägnaden, så öfverklagades detta beslut hos Landshöfdingen. Denne förklarade då, att ärendet icke utgjorde en fattigvårdsangelägenhet utan afsäga en polisinrättning, till hvilken kommunens medlemmar icke kunde åläggas att emot sin vilja bidraga. Detta beslut öfverklagades åter af majoriteten genom dess delegerade, och Kongl. Maj:ts nådiga beslut blef, att med åberopande af fattigvårdsförordningen, öfver hvars tillämpning vården väl icke egentligen tillkom Civil-departementet, men hvarom jag emellertid icke har något att säga, då Konstitutions-

Utskottet icke dervid gjort någon anmärkning, Kongl. Maj:t upphäfde Landshöfdingens beslut och ålade kommunens medlemmar att efter fyrk bidraga till spisinrättningen. Då vi således redan hafva ett prejudikat i sådan riktning, och man måtte hafva varit särdeles angelägen om att bringa detsamma till allmän kännedom, enär det utan alla kommentarier infördes i tidningarne, så föreställer jag mig, att vi kunna hafva mycket att vänta i denna väg, om ett sådant stadgande, som det nu ifrågasatta, blir antaget. Jag får således an hålla om afslag å denna paragraf, men jag vet egentligen icke hvad jag då i stället skall yrka. ty omfånget af Kammarens rätt i detta hänseende är genom den uppställning, som Lag-Utskottet gifvit åt sitt förslag, och genom den nådiga propositionens innehåll för mig särdeles oklart. Jag vet nemligen icke, om jag, då jag framställer ett sådant yrkande som det nu gjorda, handlar på grund af den makt, som § 87 Regeringsformen efter mitt förmenande tillägger Riksdagen, eller om jag handlar blott såsom medlem af ett kollegium, från hvilket Kongl. Maj:t behagat infordra underdånigt utlåtande. Kongl. Maj:t har nemligen sagt, att han öfverlemnar detta förslag, "på det att Riksdagen i fråga om de delar af förslaget, hvilka äro till kommunallag att hänföra eller angå statens skyldighet i vissa fall att bekosta fattigvård, må, jemlikt 57 § Regeringsformen, fatta beslut, men i öfrigt öfver förslaget afgifva underdånigt yttrande".

Detta är, efter mitt förmenande, första gången, som Riksdagen fått emottaga en till formen så obestämd nådig proposition. Om deruti hade varit utmärkt, hvilka paragrafer Kongl. Maj:t ansåge hänförliga till den ena eller andra kategorien, hade man vetat hvad man vid besluts fattande hade att rätta sig efter, men nu är det öfverlemnadt åt Riksdagen sjelf att söka göra sig reda för öfver hvilka delar den är berättigad att besluta, och uti hvilka den blott har att framställa önskingar eller, såsom det i den nådiga propositionen heter, afgifva yttrande. Det kan derföre vara mycket oviss, om hvad vi tro oss med stöd af grundlagen hafva rätt att afgöra, uppfattas på enahanda sätt af Kongl. Maj:ts rådgifvare, eller om det icke kan anses falla under de delar af förslaget, deruti vi endast borde afgifva underdånigt yttrande. Lag-Utskottet har icke heller gjort saken mycket klarare, då det i ingressen hemställt:

"att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anmäler, att Riksdagen, med godkännande af Kongl. Maj:ts förslag i de delar, hvilka äro att hänföra till kommunallag eller angå statens skyldighet i vissa fall att bekosta fattigvård, vid granskning af Kongl. Maj:ts förslag i öfrigt endast funnit skäl att i underdånighet hemställa" etc.

Således har Lag-Utskottet förklarat, att uti allt hvaruti våra beslut tilläfventyrs icke ordagrant öfverensstämma med Kongl. Maj:ts förslag, der äro vi blott att betrakta såsom ett rådgifvande kollegium. Hvad mig beträffar, så kan jag icke dela en sådan uppfattning af saken. Jag tror nemligen icke, att det ligger inom den ekonomiska lagstiftningsrätten att, utan Riksdagens medgifvande, inrymma åt kommunen en obegränsad beskattningsrätt öfver sina med-

lemmar, icke ens i fråga om fattigunderstöd eller för fattigvårdsanstalter. Denna sats har jag förut, då det var fråga om kommunallagstiftningen, påyrkat, men jag erkänner, att jag då gjorde det utan framgång. Förtjusningen var vid det tillfället så stor, att vi icke kunde nog hasta med att afsöndra från oss vår rätt i detta hänseende, och därför behandlades ärendet såsom ekonomisk lagstiftning. Under frågans behandling vid riksdagen uttalade väl de fleste talare, som voro för förslaget, den åsigt såsom deras tanke, att man borde vid följande riksdag få mottaga ett nytt nådigt förslag, uppgjordt på de grunder, som Rikets Ständer hade uttalat, men sedan Riksdagen väl skiljts åt, uppstämdes i tidningarna en helt annan ton, och förslaget utkom sedermera utan Riksdagens vidare hörande.

Sådan sakens nuvarande ställning är, torde det ej vara olämpligt att se till, om man i fordnä tider förfarit på samma sätt. Det har ofta blifvit påstådt, att Konung Carl Johan var en man, den der höll mycket på sin makt och ej var obenägen för att utvidga densamma. Ett märkligt bevis i detta hänseende finnes dock just rörande samma fråga, som nu är före. Vid 1840 års riksdag aflemnade Kongl. Maj:t ett af komiterade utarbetadt förslag till stadga rörande fattigvården i riket, men Kongl. Maj:t tillkännagaf dervid icke, huruvida Riksdagen skulle hafva rätt att besluta öfver detsamma, eller huruvida den blott skulle handla såsom en rådgifvande auktoritet. Ärendet handlades sedermera vid riksdagen af sammansatta Lag- och Ekonomi-Utskottet, och då Rikets Ständer afgåfvo sitt underdåniga utlåtande, förklarades i slutet deraf, såsom orden lyda, att "det förslag till stadga om fattigvården i riket, som härhos i underdånighet öfverlemnas, hafva Rikets Ständer för sin del i öfverensstämmelse med de sålunda yttrade åsigtarna, *antagit*: och få till Eders Kongl. Maj:t Rikets Ständer frambära sin underdåniga önskan, att efter nådig pröfning af detta förslag, *Eders Kongl. Maj:t i nåder tackes i enlighet dermed låta utfärda författning i ämnet*". Riksdagen hade således förklarat sig hafva behandlat ärendet i öfverensstämmelse med 87 och 89 §§ Regeringsformen, och frågan blef på denna punkt sedermera hvilande till dess 1847 års förordning utkom. Ingressen till denna förordning säger, att Kongl. Maj:t efter öfvervägande af det förslag till stadga rörande fattigvården i riket, som Rikets Ständer vid 1841 års riksdag afgifvit, funnit godt att med upphäfvande ibland annat af Kungörelsen den 14 Februari 1811 sin nådiga förordning utfärda. Det löttes, som innefattades i 1811 års författning, derom att stadgan skulle blifva beroende af de båda statsmakternas gemensamma beslut, kunde således icke vara obekant för dem, som då voro Konungens rådgifvare, men ärendet blef i allt fall då handlagdt såsom en helt och hållet ekonomisk fråga, och om Herrarne behagade jemföra den författning, som då kom ut, med det förslag, som finnes bifogadt Rikets Ständers skrifvelse af 1841, så skola Herrarne finna åtskilliga förändringar, som, efter mitt förmenande, icke alla utgjort förbättringar, hafva blifvit vidtagna, hvarelunda den viktigaste torde hafva varit den, som påbjöd ett treårigt vistande inom församlingen, innan någon skulle i fråga om fattigförsörjning anses tillhöra samhället. Det dröjde emellertid icke länge

efter utfärdandet af 1847 års förordning, innan missnöjet med densamma gaf sig allmänt tillkänna, särdeles i fråga om den långa tid af 3 år, som skulle erfordras för att vinna, hvad man nu kallar *hemortsrätt*. Den vigtiga bestämmelsen härom var alldeles afvikande från 1841 års förslag, deruti man hade bibehållit en mantalsskrifning, men man har sedermera genom 1853 års författning återkommit till berörda stadgande, och förmodar jag, att det var för att sätta vår fattigvårdslag i öfverensstämmelse med den norska, som den omnämnda föreskriften meddelades. Om man betraktar 1841 års förslag, är det eget nog att finna att det har en alldeles märkvärdig likhet med det, som nu föreligger, med undantag endast af sådana tillsatser, som t. ex. just den hvarom vi nu öfverlägga, och hvartill ingen tillstymmelse finnes i 1841 års förslag. Detta förslag inskränker sig nemligen uteslutande till hvad som bör vara obligatorisk fattigvård, och hvad som skulle tillhöra den kristliga barmhertighetens åligganden omnämnas der icke, såsom liggande utom positiva lagstiftningens område. För min del tror jag äfven, att det är ett misstag, om man vill genom ett stadgande i den riktningen denna paragraf innehåller uti författningen intaga påbud om kristliga pligters utöfning.

Jag anhåller för min del om afslag å denna paragraf.

Grefve Hamilton, Henning: Det kan vara många skäl att beklaga, att de komitéer, som haft att utarbета förslag till fattigvårdsförordning, dermed blifvit färdiga så sent, att det utan tvifvel fordrats ganska stor ansträngning hos föredragande Stats-Rådet, för att förslaget skulle kunna inkomma till Riksdagen äfven vid den sena tid, då det till oss öfverlemnats. Det har derigenom blifvit nästan omöjligt att behandla detta förslag med all nödig omsorg, och framför allt, om mot någon paragraf betänkligheter skulle uppstå, kan man icke genom en återremiss vinna det ändamål man söker. Man är således nästan bragt derhän, att den, som icke tilltror sig att framställa redaktionsförslag till en paragraf, måste heldre afslå densamma än söka få något, som han anser godt och lämpligt. Vid § 1 vågade jag verkligen framställa ett förslag, men då hade redan ett dylikt framkommit i en reservation, afgifven af en af Andra Kammarens jurister, och detta förslag kunde med högst obetydlig förändring af mig användas. Sådant är emellertid icke förhållandet med denna paragraf, men jag måste dock vid densamma göra några anmärkningar.

Om det redan är förenadt med stora svårigheter att lagstifta rörande den fattigvård, som måste vara ett legalt åliggande för kommunen, så blir det ännu svårare att lagstifta för den fattigvård, som utöfver den legala skulle frivilligt utöfas, och om denna svårighet möter redan hos Riksdagen, så fruktar jag, att den icke skall blifva mindre, om denna lagstiftning skall handhafvas af kommunen sjelf. Enligt det föreliggande förslaget skulle det vara kommunens rätt att bestämma de grunder, efter hvilka fattigvårdsstyrelsen skulle utöfva en frivillig fattigvård, men huru många kommuner finnas i vårt land,

land, som verkligen äro skickliga att uppgöra ett reglemente för fattigvården. Jag tror, att deras antal är ganska obetydligt, och att i de flesta fall ett sådant reglementerande skulle uteblifva, i hvilken händelse det enligt den föreslagna paragrafen skulle öfverlemnas åt fattigvårdsstyrelsen att å kommunens vägnar efter godtfinnande utöfva detta slags fattigvård. Anser man redan betänkligt att å kommunen sjelf öfverlemna en sådan beskattningsrätt, torde det vara ännu mindre lämpligt, att, oberoende af kommunen, dess fattigvårdsstyrelse skall kunna utöfva densamma. Å andra sidan går förslaget, enligt min tanke, för långt äfven i motsatt riktning, derutinnan nemligen, att kommunen kan lagstifta rörande den frivilliga fattigvården, oberoende af fattigvårdsstyrelsen, hvilken väl är den myndighet inom samhället, som genom sin praktiska erfarenhet och sakkännedom bäst skulle kunna bedöma de särskilda fall, då understöd bör lemnas. Enligt min tanke borde således paragrafen, om den skall bibehållas, snarare häntyda derpå, att kommunen icke måtte få meddela en sådan frivillig fattighjelp, utom i det fall, der fattigvårdsstyrelse pröfvat frågan och vare sig för det särskilda eller vissa på förhand bestämda fall tillstyrkt någon åtgärd.

Vid sakens närvarande skick, och då jag icke tilltror mig framställa ett antagligt förslag till lydelse för denna paragraf, så, heldre än att bifalla densamma sådan den är, måste jag förena mig med dem, som yrka afslag.

Herr Faxé: Efter det temligen stränga beslut, som Kammaren i går fattat i fråga om den legala fattigvården, och hvilket, om det tillämpades efter ordalydelsen, skulle från hjelp utestänga stora massor af personer, hvilka otvifvelaktigt deraf äro eller blifva i behof, anser jag för min del nödvändigt, att man åtminstone inrymmer en möjlighet för fattigvårdsstyrelsen, att, då i andra fall än de som upptagas i § 1 behof förefinnes, kunna meddela understöd. I annat fall skulle all den hjelp, som blefve meddelad såsom frivillig fattigvård, gå på fattigvårdsstyrelsernas egen risk, och det skulle således bero på kommunalstämman att, om den icke godkände hvarje sådan åtgärd, låta fattigvårdsstyrelsen sjelf betala de utgifter den föranledt. Detta kan icke vara billigt. Det må vara, att föreskrifterna i första delen af § 2 skulle kunna misstydvas derhän, att det kunde falla kommunen in att, på grund af någon stor egendomsegares öfvervägande inflytande, upprätta någon stor och dyrbar inrättning för sådana fattige, som icke äro afsedde i § 1, men jag tror dock icke, att detta skulle vara så farligt, emedan jag vill fästa uppmärksamheten på, att det heter, att fattigvårdssamhället eger att bestämma de grunder, hvarefter fattigvårdsstyrelsen skall gifva fattigvård. Så har skett allt hittills, och en massa af reglementen hafva blifvit fastställda af Konungens Befallningshafvande.

Jag har redan nämnt, att någon bestämmelse anser jag alldeles nödig, men skulle Kammaren finna lämpligt, att fattigvårdsstyrelsen sjelf utan några föregående stadganden från kommunens sida får pröfva behöfvat och gifva den mindre hjelp, som kan vara af nöden.

så har jag för min del ingenting att deremot invända. Att kommunalstämman skulle sammankallas hvarje gång, det blir fråga om en så beskaffad fattigvård, vore väl icke lämpligt, ty understödet kan i vissa fall vara så pressant, att det bör gifvas just för att förekomma en större utgift.

Den ärade talaren på Kronobergsbänken har anmärkt, att 1847 års författning blef utfärdad i strid mot det af Rikets Ständer vid 1841 års riksdag uppgjorda förslag. Enär jag hade den lyckan eller olyckan att hafva del i denna författning såsom Konungens dåvarande rådgifvare, får jag säga, att jag då ansåg, och ännu anser, detta ärende såsom föremål för den ekonomiska lagstiftningen, numera endast med den skilnad, som förorsakas deraf, att kommunallagarne då icke hade civillags natur utan blott vore ekonomiska författningar. Då således dessa, hvilka äro mycket viktigare, utfärdades af Konungen ensam, så kan man väl icke tycka, att det skulle vara något grundlagsbrott att meddela bestämmelser rörande fattigvården på samma väg.

Det är blott detta jag velat säga, och skulle Kammaren anse, att fattigvårdsstyrelsen må i hvarje fall utan vidare föregående bestämmelser af kommunen tilldela fattighjelp, så vill jag hemställa att, med uteslutande af första punkten i denna paragraf, densamma måtte få följande lydelse:

”I andra fall än dem, hvilka i § 1 omförmälas, ankommer på fattigvårdsstyrelsen att meddela fattigvård, i den mån styrelsen pröfvar nödigt.”

Herr Dickson: En högt ärad talare från Kronobergs län har inledt diskussionen på ett fält, hvartill enligt min tanke denna paragraf icke egentligen gifver anledning. Jag ingår derför icke gerna på detta ämne, ehuru jag hufvudsakligen är af samma tanke som han, att detta ärende bör behandlas på sätt 87 § Regeringsformen föreskrifver, och att således Riksdagen har rättighet och skyldighet att fatta beslut i förevarande fråga. Utan afseende på om den tillhör den ekonomiska lagstiftningen eller icke, vill jag emellertid uttrycka min åsigt, att denna paragraf absolut bör bibehållas.

Då under gårdagens öfverläggning mycket talades om önskvärdheten att göra fattigvården så frivillig som möjligt, och då denna paragraf just innehåller stadgandena om denna frivilliga fattigvård, så synes det, som om man i dag ville begränsa icke blott denna så mycket som möjligt utan äfven den rätt, som tillkommer kommunen att besluta öfver sina egna hushållsangelägenheter. Jag medgifver, att, ehuru väl § 1 innehåller ett lämpligt stadgande, så är det dock nödvändigt, att, då de nödställdes i flesta fall icke äro hänförlige till de kategorier, som der npptagas, en fattigvårdsstyrelse, som är tillsatt att handhafva kommunens fattigvårdsangelägenheter, måste hafva något rättesnöre för sina beslut äfven rörande denna del af fattigvården. Om nemligen styrelsen endast skulle befatta sig med den del deraf, som faller under § 1, så skulle enligt min tanke en sådan styrelse vara fullkomligt rättslös, ty hvarje beslut rörande andra grenar af fattigvården skulle de då fatta på eget ansvar, och i så-

dant fall vore det ej roligt att vara medlem af styrelsen. Det finnes verkligen en gren af fattigvården, som är den mest beaktansvärda, och det är, icke att afhjelpa behovet, der det en gång uppkommit, utan att förekomma fattigdom och nöd. Detta är den *preventiva fattigvården*, och det är i den riktningen som jag vill att fattigvårdsstyrelserna inom kommunerna skola verka. Skulle denna paragraf borttagas, så skulle fattigvårdsstyrelserna icke kunna befatta sig med något sådant, ty de skulle ej kunna sysselsätta sig med utdelande af understöd i andra fall, än som tillhörde § 1, d. v. s. icke förr än en person blifvit bragt på den point, att han är alldeles urståndsatt att arbeta och således hemfallen under 1 §.

Angående fattigunderstöd, meddeladt enligt § 1, är det medgifvet att, i fall personen icke i fattigvårdshänseende tillhör kommunen, föra rekonventionstalan mot en annan kommun för att få ersättning för lennadt understöd, men i fall en kommun vill lemna hjälp enligt § 2 åt sådana personer, som der afses, medgifves icke regress till någon annan kommun, utan hvad man i detta afseende vill företaga, får kommunen göra på eget bevåg och egen bekostnad. Jag kan icke finna annat än fullt förenligt med hvarje kommuns rätt att ordna sin fattigvård på hvad sätt den vill, och jag kan icke hylla den åsigten, som anser det ligga något obefogadt deruti, att en majoritet inom kommunen beskattar både sig sjelf och de öfrige medlemmarne, ty jag tror verkligen, att hela samhället skulle vinna derpå, om en upplyst fattigvårdsstyrelse på ett liberalt sätt handlade fattigvårdsangelägenheterna.

Det är dessutom sagdt, att många kommuner icke skulle lemna reglementen åt sina fattigvårdsstyrelser. Jag tror äfven, att så skulle blifva fallet i synnerhet i början, men derföre säges i paragrafens sista moment att: "har sådant bestämmande ej skett, ankommer på styrelsen att meddela fattigvård i den mån styrelsen pröfvar nödigt." Finner då kommunen, att fattigvårdsstyrelsen har genom sina åtgärder missbrukat dess förtroende, så lär den icke förnya sitt val utan utse andra personer, som äro till fullo representanter för den barmhertighet eller hårdhet, som kan vara rådande inom kommunen. Jag är i hög grad vän af en utsträckt kommunalfrihet och sjelfstyrelse, och vill icke gerna se, att angelägenheter, som uteslutande röra kommunen, skulle blifva alltför strängt bundna af dessa reglementariska föreskrifter; och skulle denna paragraf borttagas och vi således blott skulle hafva kvar bestämmelserna i den första, så får jag säga, att jag då heldre vill undvara den nya fattigvårdslagen.

Jag yrkar bifall till § 2.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7. e. m.

Herr von Gegerfelt: Då 1:sta paragrafen tillerkänner dem, som äro oförmögna till arbete, rätt att erhålla nödortfödig fattigvård, och då, på sätt jag i går i likhet med ordföranden i fattigvårdskommittén påpekade, åt ordet "oförmögen" svårigen kan gifvas någon annan tydning, än att en ringa och obetydlig arbetsförmåga skulle ut-

göra hinder för åtnjutande af de i denna paragraf tillerkända förmåner, samt då frisk och arbetsför person måste försörja sig sjelf. så kan man sätta i fråga, huruvida någon frivillig fattigvård å kommunens sida kan erfordras. Vissa fall inträffa emellertid, då det med kommunens bästa är öfverensstämmande, att den lemnar sådant understöd, och då kommunen eger att handlägga sina enskilda angelägenheter, så vågar jag påstå, att, långt ifrån att den nu föreslagna 2:dra paragrafen står i strid med lagens öfriga bestämmelser, utgör den just tillämpningen deraf. När styrelsen finner med kommunens gagn öfverensstämmande att lemna fattigunderstöd, så måste väl rätten dertill vara lika obestriddig som den att gifva anslag till understöd af jernvägsbyggnader.

En föregående talare har klandrat chefen för Civil-departementet derföre, att han förklarat, att bidrag till en inrättning för kringstrykande tiggare kunde åläggas kommunens samtliga medlemmar, och har på grund deraf äfven gifvit Konstitutions-Utskottet en släng. Jag kan icke finna annat, än att beslutet om upprättandet af en sådan anstalt står i full öfverensstämmelse med kommunallagen, som stadgar, att frågor, som stå i förening med kommunens välbefinnande, utgör föremål för dess beslutanderätt, och till sådana frågor måtte väl denna höra, då den afser att så mycket som möjligt befria samhället från de olägenheter, hvaraf detsamma lider genom kringstrykande personer.

Man har klandrat, att Kongl. Maj:t begärt Riksdagens beslut öfver vissa delar af förslaget och dess yttrande öfver andra, och sagt, att det vore ovisst, huruvida Kongl. Maj:t uppfattat gränserna mellan de båda statsmakternas rätt derutinnan på samma sätt som Riksdagen. Jag påstår, att, om satsen omvändes, så skall förhållandet blifva enahanda, och att det sålunda är ovisst, om Riksdagen uppfattat saken på samma sätt som Kongl. Maj:t.

Det har vidare blifvit anmärkt, att 1841 års Riksdag yttrat, att den antog det då framställda förslaget samt uttryckt sin önskan rörande vissa delar deraf och begärt att Kongl. Maj:t vill utfärda en författning i ämnet. Det är just detta uttryck, som utmärker, att författningen faller dels inom Riksdagens och dels inom Kongl. Maj:ts lagstiftningsrätt, och det är samma uttryck, som ännu i dag begagnas för sådana lagförslag, som äro af denna blandade egenskap.

Slutligen har det blifvit anmärkt såsom olämpligt, att kommunen lemnade föreskrifter åt fattigvårdsstyrelsen och bestämde de grunder, hvarefter den skulle handla. Detta är dock ingenting annat än kommunens rätt att åt sina delegerade gifva instruktioner, huru de böra handhafva de gemensamma angelägenheterna, och således kan paragrafens bestämmelser äfven i detta fall icke vara annat än principiellt riktiga.

Jag yrkar bifall till den förevarande paragrafen.

Herr Thyselius: Det har under diskussionen blifvit yttradt, att, för den händelse att första paragrafen i förslaget blifvit ställd i fullkomlig öfverensstämmelse med det af Riksdagen år 1869 fattade beslut, men endast i sådant fall, hade en andra paragraf af den lydelse,

som nu är föreslagen, också kunnat ega ett berättigadt rum i författningen. Det är sannt, att 1869 års beslut i afseende på första paragrafen icke nu är antaget, men likväl hafva paragrafens bestämmelser icke blifvit i någon betydligare mån derutöfver utvidgade. De personer, som utan att tillhöra de kategorier, som Riksdagen omförmålt, blifvit hänförda till första paragrafen, äro endast sådana, som antingen sakna arbetsförmåga, eller ock sådana, som hafva den i ganska obetydlig grad. Att fattigvården äfven för andra än dem, som äro så beskaffade, är nödvändig, lär väl ingen vilja bestrida. Den har hittills, liksom äfven för det närvarande, alltjemt egt rum, och den kommer utan tvifvel att för framtiden utöfvas i många fall, der hjälp enligt nu föreslagna författning icke påfordras. När nu en sådan i författningarna icke ovilkorligt påbjuden hjälp lemnas, sker det från fattigvårdsstyrelsen och icke från kommunen, men då hjälpen likväl är frivillig, så har det synts, att den, på hvars bekostnad den skulle gifvas, ock må ega att bestämma, huruvida den må ega rum eller icke. Kommunen bör således hafva rätt att till efterrättelse för fattigvårdsstyrelsen meddela de föreskrifter, som i detta hänseende befinnas lämpliga. Att styrelsen icke skall sakna tillfälle att, innan sådana föreskrifter blifvit gifna, yttra sin mening derom, är ock sörjdt genom 9 § 3 mom., der det står, att reglemente, som af en kommun utfärdas, skall meddelas efter fattigvårdsstyrelsens hörande. Om nu vid stämman beslutas, att fattigvårdssamhället skall utöfver sina lagliga förbindelser meddela understöd, så förmår jag ej inse något skäl, hvarföre majoritetens beslut icke skulle blifva för minoriteten förbindande, helst detta är något, som i alla andra hänseenden gäller i kommunens gemensamma angelägenheter. En minoritet eger nemligen icke att söka ändring i beslutet, derest ej kan visas, att det tillkommit på olagligt sätt, eller att enskildes rätt derigenom blifvit förnärmad. Jag kan icke heller föreställa mig, att kommunen, om den gifver sin fattigvårdsstyrelse makt att utöfver de fall, som i 1 § omförmålas, meddela fattigvård, skall dervid öfverskrida nödvändighetens gräns, då utgifterna för fattigvården kommer att drabba majoriteten lika väl som minoriteten.

Jag anhåller fördenskull om bifall till 2 §.

Herr Stråle: Till de upplysningar Herr Grefve Mörner meddelat, anhåller jag att få lägga en, nemligen att fattigvårdsstadgan för Stockholms stad den 1 April 1843 och således under Konung Carl XIV:s regeringstid blifvit, för så vidt ingressen gifver vid handen, utfärdad utan Rikets Ständers medverkan. Jag instämmer för öfrigt i det yttrande, flera föregående talare haft, nemligen att, sedan man i fråga om den legala fattigvården meddelat erforderliga inskränkande bestämmelser, skulle saknaden af ett stadgande i den riktning denna paragraf innehåller möjligen kunna misstydvas derhän, som egde icke en fattigvårdsstyrelse att meddela understöd i andra händelser än 1 § stadgar.

En talare har redan fäst uppmärksamheten på den så högst vigtiga preventiva fattigvården. Skulle det väl vara lämpligt om en medlem i en kommun kunde genom sitt veto hindra kommunen att

på gemensam bekostnad inrätta en fattiggård. För min del tror jag dock, att den makt, som i detta fall tillkommer kommunen, ej igenfinnes i förevarande lag, utan i kommunallagen, der man bland de ärenden, som tillhöra kommunalstämmans behandling och afgörande finner upptagna frågor om de fattiges försörjande, samt hvad dermed sammanhang eger samt bestämmandet af afgift till fattig- och helsovård. Efter mitt omdöme höra dessa ärenden således redan, på grund af gällande kommunallag, till en kommuns allmänna angelägenheter; och då i förevarande paragraf endast antydes rättigheten för kommunen att bestämma om grunderna för fattigvårds beviljande, yrkar jag bifall till förslaget.

Grefve Hamilton: Af de yttranden, som här blifvit fälda af några talare, skulle man kunna få anledning tro, att, om denna paragraf uteslötes, skulle kommunen derigenom vara beröfvad rättigheten, att gifva frivilligt fattigunderstöd. Jag tror icke detta kan vara förhållandet. Kommunen har nemligen på grund af kommunallagen rätt att besluta öfver dylika frågor, och denna rätt kommer naturligtvis att fortfara. Den egentliga skilnaden är, att, om denna paragraf uteslutes, kan öfver ett sådant kommunalstämmans beslut besvär anföras, likasom öfver alla andra, i fall vid något tillfälle kommunalstämman hade fattat ett beslut, som enligt några af församlingsmedlemmarnes tanke vore skadligt eller oriktigt. Deremot skulle, om paragrafen antages, sedan ett fattigvårdssamhälle bestämt grunderna för sin fattigvård, hela frågan öfverlemnas till fattigvårdsstyrelsen, utan att församlingens medlemmar hade någon besvärsrätt. Så vidt jag rätt uppfattat saken, uppstår ingen annan skiljaktighet, och då jag för min del anser det vara af vikt, att ej deltagandet för den frivilliga fattigvården förringas derigenom, att all beslutanderätt rörande densamma öfverlemnas åt fattigvårdsstyrelsen ensam, röstar jag för paragrafens uteslutande.

Friherre Sprengtporten: Det har förefallit mig, som om öfverläggningen i denna fråga egentligen blifvit förd ifrån ämnet, hvars föremål är att utreda, huruvida det må vara lämpligt och nyttigt att stifta en lag för den frivilliga välgörenheten; och i detta afseende tillåter jag mig anmärka, att, om man lägger tvångsband på denna, som med detsamma förlorade sin egenskap af frivillig, motverkar man i lika mån den känsla, som är egnad att framkalla densamma, och försätter den fattige i den ställning, som bäst uttryckes genom det franska ordspråket: "*A force de m'aimer vous me rendez miserable*."

Hvad rättsfrågan angår, så reducerar den sig till en mycket enkel fråga. Kommunen har stora utgifter i alla möjliga riktningar att bestrida och de hafva icke på sednare tider minskats och andra torde förestå. Frågan är då den: skall man ställa dessas bestämmande och fördelning under godtyckets lag, hvilken icke vinner i värde därför att den utgår från pluraliteten af kommunens egna medlemmar, eller vill man medgifva kommunen själf och hvarje dess medlem rättigheten att, i fullgörandet af sina fattigvårdsförbindelser,

lefva och handla efter tydlig och bestämd lag? Flera talare hafva yttrat, att många föremål, som icke äro uppräknade i 1 §, det oakadt fordra att handläggas; och så må det vara, om man dit räknar allt, som med eller utan skäl kan hänföras till den preventiva fattigvården. Denna kan hafva många former, och jag påminner mig bland annat hafva någonstädes sett ett reskript, eller åtminstone en uppmaning till kommunen, om tilldelande af utsädesspannmål åt dem, hvilka under något af de föregående åren erhållit en mindre god skörd. Sådant kunde visserligen vara rätt önskligt i och för sig sjelft, om hjälpen tillkommit under en frivillig form. Men att göra sådana eller likartade understöd till föremål för kommunalbeslut, kan föra längre än med rätt och billighet är öfverensstämmande. Jag måste för öfrigt betvifla, att kommunallagen, oansedt äfven denna lider af obestämdhet i begreppen, lemnar rum för en så vidsträckt tolkning, som synes vara nedlagd i 2 § af förevarande fattigvårdsförordning, och får därför fortfarande yrka afslag å denna paragraf, såsom, efter mitt förmenande, hvarken behöflig eller rättsenlig.

Grefve Mörner: Det är i anledning af ett yttrande utaf en talare på bänken för Stockholms läns representanter, som jag begärt ordet. Vid Kongl. Maj:ts proposition till 1840 års riksdag finnes förslaget till fattigvårdsstadga för Stockholms stad bifogadt. Riksdagen har således haft tillfälle, att derom taga kännedom. Det är emellertid något helt annat, om Kongl. Maj:t fastställer särskilda ordningsstadgar för enskilda städer, det må nu vara för Stockholm eller för Trosa, eller om en författning utfärdas som skall gälla för hela landet.

Om obehöfligheten af det nu ifrågavarande stadgandet hafva redan så många talare yttrat sig, att jag icke anser mig egentligen behöfva något dervid tillägga. Det har redan blifvit anmärkt, att, om denna paragraf uteslutes, fattigvårdssamhället likväl icke skulle inskränkas i sin rättighet, att efter eget bepröfvande ordna fattigvården, ty 9 § stadgar tydligen, att på hvarje fattigvårdssamhälle ankommer, att i öfverensstämmelse med denna förordning ordna sin fattigvård, på sätt efter ortens särskilda förhållanden lämpligast finner. Man har äfven sagt, att kommunallagen inrymmer åt kommunen en sådan rättighet; men jag tror att detta yttrande var något förhastadt, ty med en sådan åsigt kommer man derhän, att kommunalstyrelserna icke skulle vara bundna af den lag, som afser nu ifrågavarande angelägenhet; men denna skall väl lända till efterrättelse, så vida man ej helt kort vill stadga, att fattigvårdssamhälle eger att i afseende på denna angelägenhet förfara efter godtfinnande, och detta vore väl ändå alltför knapphändigt. Jag tror för min del, att det är bättre, att icke legalisera en ytterligare utsträckning af fattigvården, då man redan nu beklagar sig öfver densamma såsom alltför betungande; och syftet med det nya förslaget är ju att sätta gräns för en alltför långt utsträckt fattigvård? Mig synes derfor att det icke står väl tillsammans med detta syftemål att utsträcka gränserna för fattigunderstöd vida längre, än som efter den nu gällande

lagen kan komma i fråga. Vill Kammaren göra det, så måste jag naturligtvis underordna min enskilda mening hvad majoriteten beslutar i detta likasom i andra fall; men man skall då åtminstone icke kunna säga att jag uppträdt i en riktning stridande emot Kammarens 1869 uttalade åsigt.

Grefve af Ugglas: Jag medger, att jag har svårt att fatta det yrkande om uteslutande af denna punkt, som göres af dem, hvilka åberopa de beslut, som fattats såväl 1869 som i går. Hvarföre uppstod 1869, åtminstone inom denna Kammare, en så liflig önskan om en förändring i gällande fattigvårdslagstiftning? Måne det icke var på grund af de missbruk, som uppstått deraf att den gällande lagen genom en oriktig tillämpning kommit att tolkas så, att lättingen på grund af densamma ansåg sig hafva rättighet att fordra underhåll af samhället, hvilken fordran, på det sättet framställd, innebar ett hot mot samhället både i materielt och sedligt afseende. Det var för att kunna tillbakahålla dessa fordringar, som man så mycket som möjligt ville begränsa den legala fattigvården och bredvid denna uppställa den frivilliga. Skall man då i författningen lemna en sådan lucka att, sedan man inskränkt den legala fattigvården inom så tränga gränser som möjligt, man icke ens uttalar, att den frivilliga fattigvården skall bestå jemte den legala. Det är icke fråga, huruvida kommunen skall ega rättighet att besluta afgifter för den frivilliga fattigvården, utan huruvida författningen skall stå så half, att den ej ens angifver, att man tänkt sig att en frivillig fattigvård bör finnas bredvid den legala. Det är enligt min uppfattning alldeles orätt att antaga, att författningen skulle lägga något tvångsband på den frivilliga fattigvården, den endast hänvisar till en frivillig fattigvård, och andra tvångsband finnas icke än kommunen lägger på sig sjelf. Hvad som för mig står alldeles gifvet är, att, när man just utgår från en begränsning, som man anser nödvändig, måste man ock antyda, att allt icke är gjort genom den 1 §, utan att äfven en frivillig fattigvård bör finnas. Jag anhåller derföre om bifall till den föredragna 2 §:n.

Herr Hasselrot: Efter hvad den siste talaren yttrade, har jag föga att tillägga. Men jag anhåller dock att få säga några ord. Meningen med denna reform har icke varit att man skulle betaga den fattige understöd, utan endast att taga bort hans anspråk och rättighet, men icke att derföre lemna honom utan hjälp; och då nu den legala fattigvården blifvit så inskränkt, är det väl klart, att en annan fattigvård måste finnas. Så länge den gamla lagen gällde och inom den legala fattigvården voro inrymda alla, som voro i behof af fattigvård, behöfdes icke något särskildt stadgande om den frivilliga. Men då den legala fattigvården inskränkes till så få fall, som de hvilka finnas angifna uti den af denna Kammare antagna lydelse af 1 §, så måste hvar och en finna, att derjemte behöfves en frivillig fattigvård. Derigenom sker icke heller någon inskränkning i de rättigheter kommunerna nu ega, ty fattigvård ega de lemna så mycket de behaga. Jag anhåller om bifall till paragrafen.

Herr Stråle: Äfven om 1840 års Riksdag hördes öfver ett uppgjort förslag till fattigvårdsstadga för Stockholms stad; så innehåller likväl Kongl. stadgan den 1 April 1843 icke ett ord derom. att Rikets Ständers medverkan till författningen ansetts nödig. Jag hänvisar i detta hänseende till författningen och till Kongl. Maj:ts skrifvelse af nämnde dag till Öfverståthållaren.

Påståendet, att stadgan innehåller endast ett reglemente för fattigvården i Stockholm, synes mig icke kunna godkännas; och jag anser mig kunna inskränka mig till att fästa uppmärksamheten på 19 § 2 mom., som angifver den ordning efter hvilken afgifterna för fattigförsörjningen skola bestämmas.

Friherre Sprengtporten: Jag ber Kammaren att öfverse att jag, uppkallad af den aktade ledamoten, hvars förslag till redaktion af 1 § blifvit antaget, för tredje gången uppträder; men jag kan icke dela hans mening, att detta förslag innebär någon inskränkning i de rättigheter, som varit kommunen förut tillerkända, utan att det deremot fullkomligt uppfyller sitt ändamål. Skilnaden är den, att, då kommunen efter 1853 års förordning var berättigad, att för sådana fall, der icke den allmänna regeln gjorde till fyllest, förordna om fattigunderstöd, så skulle det ske efter de grunder, som författningen bestämde. Detta är här uteslutet, hvilket kunde komma att gifva de beslut, som i 2 § afses, en godtycklig karakter. Då jag dessutom anser hela paragrafen obehöfelig, helst det uteslutna stadgandet väsendtligast igenfinnes i en efterföljande paragraf, måste jag antaga att 2 § till hela sitt innehåll må kunna utgå.

Grefve Mörner: Jag tror icke, att det var ett rätt lyckligt valdt exempel, som den ärade talaren från Stockholms län framdrog. För hvar och en, som tagit kännedom om den af honom citerade förordning, framgår nemligen, att denna icke är något annat än ett reglemente för ordnandet af fattigvården inom Stockholms stad. Deri förekommer icke ett enda ord om hvilka, som skola höra till detta fattigvårdssamhälle, icke huru länge de skola hafva varit mantalsskrifna eller något om kommunens förhållande till andra kommuner inom riket. Den innehåller endast, huru de särskilda församlingarne inom Stockholm skola ega att utse personer att sköta fattigvården, och huru staden skall gå till väga vid bestämmandet af sina bidrag till fattigvården. Den är således ett fattigvårdsreglemente för Stockholms stad.

En annan talare från Elfshorgs län påstod med mycken säkerhet att nu gällande stadganden för fattigvården lemnade full frihet åt kommunen att gifva fattigvård huru den behagade. Ja! visserligen kan hvar och en kommun ega rättighet att ur egen kassa gifva sådan åt hvem och till huru stora belopp den för godt finner, men om den vill hafva ersättning af andra kommuner, så är det slut med denna obegränsade frihet.

Då jag icke kunde upptäcka någon skilnad emellan den redan antagna § 1 och den motsvarande paragrafen i nu gällande fattigvårdsförordning, annat än ordställningen, så teg jag som ett godt barn

under hela diskussionen om förstberörda paragraf och jag skulle hafva antagit hvilket som helst af de framlagda förslagen, med undantag endast af Herr Carléns, hvilket går i en annan riktning. När vi hinna litet längre fram i det nya förslaget förekommer ett litet tillägg, hvarom Kammarén då blir i tillfälle att besluta. Emellertid tror jag för min del, att det gamla stadgandet innefattade en ganska tillräcklig begränsning, och att så verkligen är, har äfven flera exempel under den sednare tiden bekräftat. För närvarande pågår i Göteborgs och Bohus län en strid emellan Göteborgs stad och Örgryte församling, der af några personer inrättats en stor fattigbarack, i de så kallade Landalabergen. Denna inrättning har gifvit anledning till många rättegångar, men resultatet har hittills blifvit att ersättning icke tillerkänts den kommun, som obehörigen utdelat fattigvård åt medlemmar från den andra.

I närheten af Stockholm finnes äfven en likartad inrättning, som håller på att utveckla sig, men Konungens Befallningshafvande i Stockholms län har ålagt egaren af denna lokal, att för hvarje hushåll, som kommer i behof af fattigvård, gifva särskildt bidrag till socknens fattigvård. I Skaraborgs län förfäres på enahanda sätt, då fattigvård obehörigen utdelas af något samhälle i uppenbar afsigt att bringa annat sådant på utgifter eller tvinga detsamma att öfvertaga vården om arbetsföra personer. Häraf torde Herrarne således finna, att det icke är alldeles så illa bestäldt med fattigvården, som den ärade talaren från Elfsborgs län föreställt sig.

Herr Stråle: I anledning af hvad Grefve Mörner senast yttrat, anhåller jag att få tillägga några ord.

Jag hänvisade förra gången jag hade ordet till endast en paragraf. Nu ber jag att få läsa upp ett stadgande till, nemligen 18 §.

“De fattige, som kunna, men ej vilja, sig lofligen försörja, utan beträdas med betlande i hus eller på gator, hvilket icke bör tillåtas, skola anvisas att på nämnda arbetsinrättningar för dagen åtnjuta nödortfigt uppehälle, emot det att de på stället hållas till passande arbete och nyttig sysselsättning. Skulle de fortfara att med betlande besvära, ege fattigvårdsstyrelsen att anmäla dem hos Öfverståthållareembetet till den behandling författningarne föreskrifva.” Mig synes ostridigt att lagbestämmelser i fattigvårdshänseende här äro meddelade.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande paragrafen och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen och, då dervid svarades, talrika ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Friherre Sprengtporten begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 2 § i det uti Lag-Utskottets Utlåtande N:o 23 intagna förslag till förordning angående fattigvården, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kammarén den förevarande paragrafen.

Omröstningen företogs. och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 65:

Nej — 15.

§ 3.

Herr von Koch: Jag skulle vilja anhålla att här få en redaktionsförändring, som jag tror uttrycker detsamma, som man vill hafva sagt, men något tydligare. Här står: "En hvar, som är arbetsför, skall utan fattigvårdssamhälles betungande försörja sig sjelf och sina minderåriga barn, så ock arbetsför man sin hustru."

Jag kan icke tro att meningen dermed är, att den, som icke är arbetsför, men har egna tillgångar, icke skulle behöfva försörja sig. Dessutom är arbetsförhet ett så relativt uttryck. Man kan vara en kroppslig krympling, men utrustad med sådana själs gåfvor, att man genom dessas användande kan förtjena sitt uppehälle. Såsom exempel derpå vill jag nämna, att en gång då jag var ute och gick med min hustru fingo vi se en krympling, som gick uppföre en backe och drog en liten vagn. Min hustru, som tyckte synd om den stackaren, bad mig att jag skulle gå fram och hjälpa honom. När jag kom fram till honom, frågade han mig, om jag ville köpa glas. Enär han hade sådana att sälja. Han hade således, fastän krympling, velat skaffa sig ett näringsfång, hvaraf han hade sin utkomst, och skulle troligen hafva upptagit som en förnärmelse, i fall jag ifrågasatt att gifva honom en allmosa.

Jag hemställer, på grund af hvad jag nu i korthet anför, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse, hvilken jag anser bättre uttrycka hvad man med densamma menar.

"En hvar, som är arbetsför, skall utan fattigvårdssamhälles betungande efter yttersta förmåga försörja sig sjelf, sin hustru och sina minderåriga barn: åliggande i öfrigt föräldrar och barn att i mån af behof, å ena, och förmåga å andra sidan, hvarandra försörja.

Herr Hasselrot: Jag tror att ordet arbetsför icke bör kunna tolkas så inskränkt, som den siste talaren yttrade, enär jag anser att detta kan hafva afseende på både själens och kroppens förmågheter. För öfrigt begagnas i den nu gällande fattigvårdsstadgan samma ord, hvilka hafva sin rätta plats här, för att i den arbetande klassens sinne inpräglade att det är en ovillkorlig skyldighet att försörja sig och de sina. Hvad det angår att det skulle vara nö-

digt att föreskrifva, att den, som har egna medel, skulle vara skyldig att försörja sig och de sina, så finnes ju detta stadgadt i 1 § och behöfver väl icke upprepas på flera ställen.

Herr Tornerhjelm: Mig synes, att vi upptaga alltför mycken tid med redaktionsförändringar, som kunna vara mera eller mindre praktiska. För min del tror jag verkligen att denna paragraf är så redigerad, att den icke skulle blifva tydligare, om man här insatte de af den förste talaren föreslagna ord. Jag yrkar bifall till paragrafen oförändrad.

Grefve Mörner, Carl Göran: Oaktadt den siste talarrens uppmaning till oss, att iakttaga tystnadens värtalighet samt blott säga ja och amen till hvad Utskottet föreslagit, så tillåter jag mig dock att framkomma med en liten erinran. Man kan vara arbetsför, om man är frisk, men likväl icke i tillfälle att arbeta om man är sjuk. Denna omständighet var uppmärksammas i den gamla lagen, der det i motsvarande paragraf hette, "arbetsför och frisk person." För mig är det icke uppenbart att den nu föreslagna förändringen är någon verklig förbättring. Deremot innehöll den gamla lagen icke något särskildt om förhållandet mellan man och hustru, enär det troddes, att i afseende på förhållandet dem emellan skulle gälla allmänna lagens föreskrifter och behof icke göras att stadga något i fattigvårdsförordningen. Att åter gifva tillkänna att blott mannen skall bidraga till hustruns uppehälle, men icke tillika stadga att hustrun, om hon har tillgång att försörja både sig och de sina, skall för sin man göra något, om han är af sjukdom eller annan orsak urständsat att sig försörja, detta är efter min tanke olämpligt. Jag yrkar därför den förändring, att man framför ordet "arbetsför" på första raden insätter orden "frisk och", samt att man alldeles tager bort stadgandet om skyldighet för arbetsför man att försörja sin hustru.

Herr Thyselius: Emot denna paragraf hafva åtskilliga anmärkningar blifvit gjorda, bland annat att ordet "frisk" här saknades. Komiterade hafva, såsom i deras underdåniga betänkande blifvit nämndt, icke ansett sig böra föreslå att försörjningsskyldigheter skulle vara ovillkorligt beroende deraf, att personen vore frisk, enär en föreskrift i dylik syftning möjligen skulle kunna så tillämpas, att den, hvilken vore besvårad af en åkomma eller en sjukdom så obetydlig, att den icke hindrade honom att fortfara med sitt arbete, ändå blefve fritagen från åliggandet att försörja sig och de sina.

I fall jag ej orätt uppfattade den af en föregående talare från Blekinge föreslagna redaktion af nu ifrågavarande paragraf, skulle genom antagandet af densamma skyldigheten för arbetsför hustru att försörja sina barn bortfalla, hvilket säkerligen icke är af den ärade talaren åsyftadt och ej eller kan vara af giltigt skäl påkalladt. Att åter utsträcka hustruns skyldighet derhän, att hon med sitt arbete skulle försörja icke allenast sina barn utan ock sin man öfverensstämmer icke med den af 1869 års Riksdag uttalade åsigt, och det

vill äfven synas, som skulle, då, enligt allmän lag, en hustru, hvilken eger förmögenhet, är förpligtad att dermed bidraga till husets underhåll, och hon derjemte har skyldighet att med sin arbetskraft bidraga till sina barns försörjning, man hafva af henne, som icke eger att sjelfständigt förfoga öfver sig sjelf, utan står under mannens målsmanskap, fordrat så mycket, som skäligen kan fordras. Om jag i dessa hänseenden anhåller om bifall till Utskottets förslag, så tager jag mig friheten att i ett annat hänseende hemställa om en ändring deruti.

I olikhet mot hvad Kongl. Maj:ts förslag innehåller, hvilket till alla dem, som sins emellan äro i rätt ned- eller uppstigande skyldskap utsträcker skyldigheten att i mån af behof å ena och förmåga å andra sidan försörja hvarandra, föreslår Utskottet att denna skyldighet skulle inskränkas endast till föräldrar och barn, på sätt nu gällande lag föreskrifver.

I många af de utlåtanden, som från orterna inkommit, har framställts yrkande om en sådan utsträckning af denna skyldighet, som Kongl. Maj:t föreslagit. Man har anfört exempel på rika far- och morföräldrar och förmögna barnbarn, hvilka undandragit sig att bidraga till sina fattiga barnbarns eller far- eller morföräldrars understöd, utan kastat denna skyldighet på kommunen, der sådant framkallat missnöje; och då icke nu är fråga om någon ovilkorlig försörjningsskyldighet i detta hänseende, utan bidragen skulle rättas efter förmågan å ena sidan och behofvet å den andra, så kan jag för min del icke finna något hinder böra möta för ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvarom jag tager mig friheten anhålla.

Herr Hasselrot: Sedan den siste talaren yttrat sig öfver de gjorda anmärkningarne, har jag icke något att derom tillägga.

Då ingen af Lag-Utskottets öfriga ledamöter här är tillstädes, som kan förklara hvarför denna förändring i Kongl. Maj:ts proposition vidtagits, så ber jag att få yttra några ord.

Jag har icke reserverat mig emot komitéens förslag, ehuru jag alltid omfattat den af Utskottet här uttalade åsigt, enär jag icke ansåg, att denna fråga var nog vigtig för att påkalla en reservation. Att gifva denna skyldighet den utsträckning, som Kongl. Maj:t föreslagit, har Lag-Utskottet ansett vara mindre lämpligt, bland annat på grund af det skäl, att, om t. ex. en dotter gifter sig emot sin faders vilja med en dålig karl, så syntes det vara temligen hårdt, att morfadren skulle hafva skyldighet att föda alla hennes afkomlingar. För min del tror jag att denna skyldighet icke behöfver utsträckas längre än till föräldrar och barn, hvarföre jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner: Den talare, som uppträdde näst efter mig, gjorde den anmärkningen, att en persons sjukdom kunde vara af sådan beskaffenhet, att den icke hindrade arbetsförmågan. Detta var en fin distinktion, och för min del tror jag icke, att det stadgandet i 1853 års förordning kunnat uppfattas på det sätt, som den ärade talaren förmålt, eller att man kan lita på att den gamla författningen verkligen blif-

vit så tolkad, som den ärade talaren uppgaf. Hvad åter angår den af honom ifrågasatta utsträckning af nu föredragna stadgande, så tillåter jag mig att i Herrarnes minne återkalla att i 1 § af Kongl. förordningen den 13 Juli 1853 ursprungligen förekom ett stadgande af följande lydelse:

”Arbetsför och frisk person vare skyldig att, utan fattigvårdens betungande, draga försorg om sig och de sina.”

Det dröjde emellertid icke längre än till dess Rikets Ständer under loppet af samma år sammanträdde förr än fråga väcktes om förändring just i detta stadgande, emedan man ansåg det vara alldeles för omfattande; och genom Kongl. förordningen den 25 Januari 1855 blef den inskränkning i nyssnämnda stadgande gjord, att försörjningsskyldigheten icke skulle sträcka sig längre än till föräldrar och barn. Om man nu vill försöka att åter utsträcka denna skyldighet till alla, som äro i rätt- och nedstigande skyldskap befryndade med den nödlidande, så kan man visserligen göra ett sådant försök, men efter mitt förmenande skall det icke dröja länge förr än fråga åter igen väckes om att kullkasta ett sådant stadgande.

Det bör visserligen vara principiellt riktigt, att föreskrift om ovilkorlig skyldighet för arbetsför person, att försörja sig samt hustru och barn, finnes i lagen, men, efter mitt förmenande, kommer denna föreskrift icke dess mindre att vid tillämpningen underkastas åtskilliga modifikationer. En person kan nemligen måhända försörja sig och sin hustru samt ett visst antal barn, men i fall dessa sistnämnda blifva alltför talrika, så träffar man på en gräns äfven i detta hänseende, utöfver hvilken jemväl den mest arbetsammes förmåga icke sträcker sig, derest också tillfällen till arbete icke någonsin skulle för honom tryta.

Grefve Hamilton, Henning: Mera än en gång hafva vi i denna Kammare hört klagomål deröfver, att författningar, som i sednare tider utfärdats, varit mer eller mindre illa redigerade, hvarigenom tvetydighet uppstått. I afseende på denna paragraf, tror jag väl icke att den sednare anmärkningen kan göras, eller att någon tvetydighet förefinnes, men så mycket mera, att den är illa redigerad. Felet synes mig bestå deri, att samma sak är i paragrafen upprepad två gånger. Första satsen innehåller, att hvar och en, som är arbetsför, skall försörja sig sjelf och sina minderåriga barn, och den andra satsen: ”äliggande i öfrigt föräldrar och barn, att försörja hvarandra”. Båda satserna innehålla således, att föräldrar skola vara skyldiga att försörja sina barn. Felet har sannolikt tillkommit derigenom, att Utskottet förändrat Kongl. Maj:ts proposition, uti hvilken första satsen handlar om föräldrar och barn, och den andra om de, som äro beslätade i rätt upp- och nedstigande led.

Herr von Koch: Jag tror fortfarande att äfven om, såsom en af Utskottets ledamöter yttrat, det faller af sig sjelf, att det är en ovilkorlig skyldighet att försörja sig, sin hustru och sina barn, så behöfver man just därför vid denna skyldighet icke fästa villkoret

af arbetsförhet, men hvad som kan vara ett lämpligt vilkor är, att det skall ske endast efter förmåga. Jag ämnar icke yrka på någon förändring, då det alltid är ledsamt att göra redaktionsförändringar så här på stående fot, till hvilka man ej kan begära att Kammaren skall lemna bifall. Men då vi här egentligen blott äro en rådgifvande församling, så kan det vara tillräckligt att en åsigt står i våra protokoller, som nog komma att tagas i betraktande vid ärendets afgörande.

En talare från Södermanlandsbänken har gjort åtskilliga anmärkningar i afseende på redaktionen af denna paragraf, hvilka jag tror äro förtjenta af uppmärksamhet. De kunna stå i protokollet till den kraft och verkan de kunna medföra.

Herr Hasselrot: Jag tror icke att hvarken Lag-Utskottet eller komiteén gjort sig förtjent af de förebräelser, hvilka uttalats af en representant från Södermanland. Det är nemligen två alldeles olika saker, som afhandlas i de begge satserna i denna paragraf. I den första heter det, att en hvar, som är arbetsför, skall försörja sig sjelf och sina *minderåriga* barn. Detta stadgande innebär således en ovilkorlig skyldighet för hvarje arbetsför person, att försörja bland annat sina minderåriga barn; hvaremot den andra satsen innehåller skyldighet för föräldrar, att lemna understöd åt en son eller dotter, som lemnat föräldrahuset och blifvit en man för sig, men råkat i nöd, och detta i mån af behof å ena och förmåga å andra sidan, ett stadgande som är hemtadt från den nu gällande lagen. Jag tror att begge stadgandena försvara sig och äro riktigt skriftna.

Herr Thyselius: Jag ber att få instämma i hvad Herr Hasselrot yttrade och vill endast tillägga, att första momentet talar om föräldrar, som äro *arbetsföra*, och att, om icke det andra momentet finnes, kunde en fader eller moder, som icke är arbetsför, men eger förmögenhet, undgå att bidraga till sina barns uppehälle. Då andra momentet, såsom vid närmare granskning af detsamma torde finnas, afser jemväl föräldrar, som hafva annan möjlighet att försörja sina barn än den, som uteslutande beror af arbetsförmågan, läser detsamma blifva af Kammaren bibehållet.

Sedan öfverläggningen härreiter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels att den förevarande paragrafen måtte bifallas; dels af Grefve Mörner, att densamma skulle antagas med följande förändrade lydelse: "En hvar, som är frisk och arbetsför, skall utan fattigvårdssamhälles betungande försörja sig sjelf och sina minderåriga barn; åliggande i öfrigt föräldrar och barn att i mån af behof, å ena och förmåga, å andra sidan, hvarandra försörja"; dels slutligen af Herr Thyselius, att paragrafen skulle bifallas med den lydelse, som i Kongl. Maj:ts nådiga proposition föreslagits.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen i enlighet med Utskottets förslag, och då dervid

svarades många ja jemte några nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

§§ 4 och 5.

Biföllos.

§ 6.

1:sta och 2:dra mom.

Biföllos.

3:de mom.

Grefve Hamilton, Henning: Utskottet har i det nu föredragna momentet föreslagit, att, endast i den händelse att flera fattigvårdssamhällen förenade sig om inrättande af gemensam *tvångs*-arbetsanstalt, anmälan derom borde göras hos Konungens Befallningshåfvande och frågan derefter öfverlemnas till Kongl. Maj:ts pröfning. Nu gällande fattigvårdslag innehåller emellertid, att frågan om bildande af arbetsinrättning alltid bör underställas Kongl. Maj:ts pröfning, och synes det mig, att angelägenheten häraf hädanefter icke kan blifva mindre än hittills, snarare tvärtom, då möjligheten af en väl ordnad fattigvård till väsendtlig grad beror derpå, att tillfälle till *frivilligt* arbete på ett ändamålsenligt sätt kan de fattige erbjudas. Måhända vill någon af Utskottets ledamöter hafva godheten upplysa om anledningen till den föreslagna förändringen.

Herr Hasselrot: Till besvarande af den sistetalarens anmärkningar mot det nu föredragna momentet får jag nämna, att komiterade ansett det vara öfverflödigt, att Kongl. Maj:t besvarades med fastställelse af reglementen för sådana arbetsanstalter, som voro grundade på frivillighet. Så snart frågan är om något tvång eller något intrång på den personliga friheten, har det synts komiterade angeläget, att arbetsanstalter inrättades efter riktiga, af Kongl. Maj:t pröfvade grunder, men deremot har det synts onödigt att, då fråga endast är om sådana anstalter, i hvilka ingen skulle mot sin vilja kunna tvingas att ingå, besvara myndigheterna med sådana kommunens enskilda angelägenheter.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och momentet bifölls.

§ 7.

Bifölls.

§ 8.

1:sta mom

Friherre

Friherre Raab, Adam: Jag kan icke vid detta tillfälle underlåta att, då jag ännu har i minnet alla de processer, hvilka, i följd af roteindelningen, uppstått i den socken, der jag tillbragt min ungdom och mannaålder, göra hvad jag kan för att förekomma den här föreslagna roteindelningen. Ehuru man genom de nu föreslagna stadganden angående roteindelning sökt förekomma, att den ena roten skulle blifva mera betungad än den andra, tror jag dock, att roteindelningen fortfarande skulle gifva anledning till mångfaldiga processer. För det närvarande fordras såsom vilkor för ett fattigsamhälles fördelning i rotar samtliga röstegandes bifall, men enligt förevarande förslag skulle för ett sådant beslut endast fordras två tredjedelar af de vid kommunalstämman närvarandes röster. Jag framställer detta såsom min enskilda tanke, utan att göra något yrkande om ändring, såvida jag icke vinner något understöd för min åsigt.

Herr Hasselrot: Jag anhåller om tillgift därför att jag så ofta besvärar Kammaren, men jag anser mig skyldig att uttala, att enligt min tanke ingenting är så viktigt i hela fattigvårdslagen som just stadgandet om roteindelning. De förnämsta klagomål öfver den nuvarande fattigvårdslagstiftningen, som man vid 1869 års riksdag fick höra, afsågo just det i nuvarande författning befintliga stadgande, att för samhällets fördelning i rotar erfordras enhälligt beslut, och icke mindre än 15 särskilda motioner afgåfvos angående upphäfvande af detta stadgande. Det är för mig klart, att, i samma mån som kretsarna äro små, så att samhällsmedlemmarna sjelfva kunna omvårda sina fattiga och lära känna deras behof, fattigvården äfven skall på ett lämpligare och riktigare sätt utöfvas än, om de fattiga uteslutande hänvisas till fattighusen och andra sådana asyler. Om den fattige blir upptagen hos enskilda samhällsmedlemmar och hos dem erhåller vård och arbete, kan han möjligtvis derigenom växa in i familjen och samhället i stället för att derifrån utstötas. Nu har Utskottet föreslagit, att, för åstadkommande af beslut om rotefördelning, frågan derom bör förekomma å två särskilda kommunalstämmor, samt att dertill erfordras två tredjedelar af de afgifna rösterna, och detta torde vara allt, hvad man skäligen kan begära. Jag anhåller därför om bifall till förevarande moment.

Grefve Mörner, Carl Göran: Om jag också icke alldeles kan dela den föregående talarens åsigt om önskvärdheten och möjligheten af att genom roteindelningen införa ett familjelif emellan de fattiga och församlingens öfriga medlemmar, kan jag dock icke annat än understödja det ifrågavarande förslaget. När fattigvårdssamhälle utgör en stor krets med gemensam fattigvård, uppstår, enligt min erfarenhet, lätt emellan de olika delarne af denna stora krets en täflan om att erhålla lika andelar af fattigbidraget, och till följd deraf tillskapas ofta behof af fattigvård, för sådana personer, för hvilka den eljest icke skulle kommit i fråga. Jag tror därför, att roteindelningen, som, efter representationens år 1851 derom framställda önskan, intogs i 1853 års författning om fattigvården samt derefter

till allmän belåtenhet varit använd, icke bör ur författningen utslutas.

Friherre Raab: Jag har redan förklarat att jag icke vill framställa något yrkande angående förevarande moment, om jag icke vinner understöd. Men det må dock tillåtas mig att uttala min erfarenhet om roteindelingen. Största vådan deraf ligger deruti, att, om en socken delar sig i rotar och en eller annan rote skulle vårda sina fattiga på ett så familjärt sätt, som en föregående talare skildrat, det skulle blifva särdeles svårt för en sådan rote att förhindra intrång af fattiga från andra delar af socknen. En annan följd af roteindelingen är äfven den, att den fattige blir derigenom förhindrad att söka fattigvård, der han kan erhålla sådan, utan blir bunden inom en trång krets och, isynnerhet om han har stor familj, ofta måste åtnöja sig med de villkor, som kunna bjudas honom, huru hårda dessa än kunna vara.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

2:dra mom.

Grefve Mörner, Oscar: Jag vill egentligen inlägga min protest emot den grundsats, att, om rotefördelning blifvit af församlingen beslutad, frågan derom skall öfverlemnas till pröfning af Konungens Befallningshafvande. Detta stadgande synes mig strida emot den princip, som blifvit genomförd i våra kommunallagar, eller att kommunen skall i egna angelägenheter hafva beslutanderätt. Något motsvarande stadgande mot detta finnes icke i nu gällande fattigvårdslag och jag kan icke inse något skäl, hvarföre, på samma gång som man säger, att kommunallifvet bör fritt få utveckla sig, man skall göra en så viktig fråga som denna beroende af Konungens Befallningshafvandes pröfning. Det är, enligt min tanke, tillräckligt, att Konungens Befallningshafvande får pröfva ett beslut angående rotefördelning, i den händelse att besvär emot ett sådant beslut af- föras, ty man har derigenom tillräcklig garanti för, att icke ett beslut kommer att blifva gällande, hvarigenom en rote skulle kunna utöfva förtryck mot en annan, och dertill kommer, att Konungens Befallningshafvande sannolikt skulle hafva ögonen mera öppna, då frågor angående rotefördelning dragas under Konungens Befallningshafvandes pröfning genom besvär, än om sådana frågor endast underställas Konungens Befallningshafvandes granskning och fastställelse.

Hvad sjelfva frågan om lämpligheten af rotefördelning angår, hyser jag visserligen all möjlig respekt för den långa erfarenhet, som en föregående talare haft i afseende å fördelarne och olägenheterna deraf, men äfven jag är en äldre man med temligen lång erfarenhet och jag har aldrig funnit annat än gagn af fattigsamhällets fördelning i rotar. Jag vill endast motsätta mig frågans underställande under Konungens Befallningshafvandes pröfning och får därför föreslå, att, med bibehållande af ifrågavarande moments lydelse i öfrigt,

i stället för de två sista meningarne införes följande: "är beslut om rotefördelning sålunda fattadt, skall frågan dock hvila till nästa ordinarie kommunalstämma, att då slutligen antagas eller förkastas."

Herr Reuterswärd: Jag delar visserligen Grefve Mörners åsigt, att offentliga myndigheter icke böra onödigtvis inblandas i kommunernas enskilda angelägenheter, men Utskottets förslag i ifrågavarande afseende synes mig dock välbetänkt, ty, då roteindelning skall ega rum, måste särskilda villkor uppgöras angående rotarnes förhållande till hvarandra och det är då nödvändigt, att någon myndighet får pröfva ett sådant reglemente och tillse, att det i laglig ordning tillkommit.

Jag anhåller därför om bifall till förevarande moment.

Herr Hasselrot: Med anledning af en föregående talares anmärkning i afseende å underställning hos Konungens Befallningshafvande af frågor rörande roteindelning får jag erinra, att sådana frågor röra icke endast de beslutandes rätt utan äfven den fattiges och att det därför är nödvändigt, att Konungens Befallningshafvande får pröfva lämpligheten af ett beslut angående rotefördelning. Jag anhåller därför om bifall till förevarande moment.

Herr von Koch: Ehuru jag delar Grefve Mörners åsigt angående olämpligheten af att frågor om rotefördelning underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning, vill jag dock icke påyrka någon ändring i förevarande moment, sådant det blifvit af Kongl. Maj:t och Utskottet föreslaget, emedan i den underdåniga skrifvelse, som Riksdagen 1869 till Kongl. Maj:t aflät, just en sådan bestämmelse som den ifrågavarande finnes intagen. Jag tillhör icke dem, som, då några förändrade förhållanden icke inträffa, vilja frångå hvad Riksdagen en gång uttalat såsom sin önskan, allraminst då denna finnes uttryckt i en underdånig skrifvelse, ty i sådan händelse har Kongl. Maj:t icke någon anledning att i allmänhet fästa sig vid Riksdagens önsknigar. Jag anhåller därför om bifall till momentet.

Herr Tornerhjelm: Då hela det förevarande förslaget går derpå ut, att frågan om fattigunderstöd skall allt mer och mer blifva en kommunal angelägenhet, kan jag icke inse något skäl hvarför man satt Konungens Befallningshafvande till en myndighet öfver kommunerna och stadgat att Konungens Befallningshafvande skall fastställa kommunernas beslut angående roteindelning, utan detta synes mig vara en fråga, hvarom kommunerna sjelfva böra ega rätt att besluta. Roteindelningen medför enligt min tanke många fördelar, men man har på flera ställen sett, att Konungens Befallningshafvande afstyrkt förslag angående samhällens indelning i rotar, emedan, om sådana i allmänhet komma till stånd, Konungens Befallningshafvandes besvär med fattigvårdsfrågor skulle blifva större än hittills. Jag får förena mig uti det af Grefve Mörner framställda förslag, såsom mera öfverensstämmande med den nya författningens anda.

Herr Thyselius: Enligt min tanka står stadgandet, att frågor om införandet af roteindelning skola underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning, icke, såsom åtskilliga talare förmenat, i strid med kommunalförfattningarne utan tvärtom i fullkomlig öfverensstämmelse dermed. Enligt dessa författningar eger hvarje församlingsledamot rättighet att föra klagan öfver ett af stämman fattadt beslut, så framt hans enskilda rätt derigenom förnärmats, och detta kan icke så sällan blifva förhållandet vid roteindelning. Så länge det fordrades församlingens enhälliga beslut, för att en roteindelning skulle komma till stånd, kunde ingens rätt blifva af fattigvårdstungans fördelande mellan särskilda rotar förnärmad, men, sedan nu, i öfverensstämmelse med Riksdagens uttalade åsigt, föreslaget blifvit, att ett beslut derom skulle kunna fattas medelst två tredjedelar af de närvarandes röster, ligger det inom möjlighetens gräns, att en sådan pluralitet skulle kunna ordna roteindelningen på sådant sätt, att den återstående delen af församlingen blefve utaf denna fördelning lidande. Detta stadgande om roteindelningens underställande Konungens Befallningshafvandes pröfning är sålunda oundgängligen påkalladt för att skydda minoritetens rätt och lär derför böra bibehållas.

Friherre Raab, Adam: Om så utmärkta possessionater och mæcenater som Herr Tornerhjelm och Grefve Oscar Mörner vore patroner i hvarje rote och i allmänhet församlingarne kunde så indelas, att hvarje rote erhöile en sådan skyddspatron, skulle fattigvården visserligen blifva mycket väl ordnad genom rotars bildande, men jag kan anföra ett exempel, som bevisar, att förhållandet icke är sådant öfverallt. I Ryssby socken af Kalmar län, der roteindelning eger rum, finnas två rotar, bestående den ena af skogsbygden och den andra af skärgården, hvilka företrädesvis äro öfverhopade med fattiga, emedan det i skogsbygden är lättare för de fattiga att erhålla bostad och emedan skärgården erbjuder de fattiga tillfälle till förtjenst genom fiske. Om nu denna socken blefve fördelad i rotar med skyldighet för hvarje rote att försörja sina fattiga, skulle följderna deraf blifva, att de nämnde två rotar skulle komma att belastas med mer än hälften af socknens fattigvård. Det vore under sådant förhållande af stor vikt både för socknen och den fattige, att Konungens Befallningshafvande egde rätt att pröfva, huruvida roteindelningen vore billig och rättvis, och jag tillstyrker fördenskull på det aldra varmaste införande af ett dylikt korrektiv mot möjligen förekommande missbruk. Grefve Mörner har visserligen funnit sig särdeles belåten med förhållandet i den rote han tillhör, men han har icke upplyst oss, huruvida de öfriga rotarne i socknen varit lika belåtna.

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag vill endast fästa uppmärksamheten på ett verkligt kinkigt förhållande, som uppstår genom församlingens delning i rotar för fattigvården, och detta förhållande afser, huruledes fattigvårdsbidragen inom de särskilda rotarne skola utgöras. Då ett fattigsamhälle icke är deladt i rotar, utgår natur-

ligtvis fattigbidraget i sammanhang med andra utskylder och det är kommunalstämman, som granskar debiteringslängden, och hvar och en har rättighet att föra klagan öfver den afgift, som blifvit honom påförd. Men då bidragen skola utgöras rotvis, finnes ingen norm för uttaxeringen och får icke föras klagan öfver beslut, som kunna röra enskildas rätt, och därför är det nödvändigt, att roteindelningens lämplighet och billighet blir föremål för en samvetsgrann pröfning af Konungens Befallningshafvande och att församlingens beslut endast i det fall varder fastställt, att Konungens Befallningshafvande finner detsamma rättvist och välgrundadt.

Grefve Mörner, Oscar: Med anledning af Friherre Raabs oviss-het, huruvida de öfriga rotarne i den socken, der jag bor, varit lika belättna med roteindelningen som den rote, jag tillhör, får jag endast erinra, att bästa beviset derpå att de äfven varit nöjda, är, att de icke öfverklagat eller upphäft roteindelningen.

Beträffande åter den af Herr Hasselrot uttalade åsigt, att Konungens Befallningshafvande skulle kunna åstadkomma billighet och rättvisa vid roteindelningen genom den pröfning, som skulle tillkomma Konungens Befallningshafvande, får jag fästa uppmärksamheten derpå, att Konungens Befallningshafvande i förevarande fall endast skulle vara en kassationsmyndighet, som antingen skulle fastställa eller förkasta församlingens beslut angående roteindelningen.

För öfrigt begagnar jag tillfället att uttala min åsigt om önskvärdheten deraf, att Konungens Befallningshafvandes allmänna paternela myndighet måtte så snart som möjligt upphöra, ty Konungens Befallningshafvande bör icke vara något annat än en verkställande och beslutande myndighet, men bör icke utöfva någon sådan allmän omtanke för länet, som nu anses böra åligga Konungens Befallningshafvande, och min öfvertygelse är, att, äfven om denna omtanke försvunne, allt skulle ändock gå lika väl. Jag får på grund häraf fortfarande anhålla om bifall till det af mig framställda förslag.

Herr Lagerstråle: Vid 1869 års riksdag hörde jag till dem, som ansåge roteindelningen vara mindre ändamålsenlig; men sedan man nu föreslagit att densamma må kunna ega rum, så framt två tredjedelar af de vid kommunalstämman närvarande derom sig för-enat, finner jag det vara nödvändigt att ett sådant beslut underkastas Konungens Befallningshafvandes pröfning, icke derföre att Konungens Befallningshafvande skall utöfva en paternel myndighet, såsom Grefve Oscar Mörner förmenade, utan derföre, att roteindelningen utgör en afvikelse från den allmänna regeln, att kommunen sjelf eger ordna sina angelägenheter.

Åtskilliga talare hafva redan framhållit vigten af att beslutet om rotefördelning underkastas Konungens Befallningshafvandes pröfning, men den siste talaren ansåg, att af en sådan pröfning icke mycket skulle vinnas, då Konungens Befallningshafvande endast hade att antingen oförändradt gilla eller ock förkasta beslutet. Ifrå-gavarande paragraf utmärker dock att, om Konungens Befallningshaf-

vande ogillar ett sådant beslut, detta skall ske på grunder, som böra angifvas, och jag förmodar då, att dessa grunder skoia utgöra en god ledning för kommunen att så ordna roteindelningen, att den derefter kan vinna Konungens Befallningshafvandes fastställelse.

Jag förenar mig med dem som yrkat bifall till detta moment.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet oförändradt och dels af Grefve Mörner, Oscar, att momentet skulle antagas med den förändring, att i stället för de två sista meningarne infördes följande mening: "Är beslutet om rotefördelning sålunda fattadt, skall frågan dock hvilat till nästa ordinarie kommunalstämma, att då slutligen antagas eller förkastas."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet oförändradt, och då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

3:dje mom.

Herr Thyselius: Vid det förra momentet yrkade jag bifall till ett förslag, att beslut i afseende på rotefördelnings införande skulle underställas Konungens Befallningshafvande. Vid detta moment åter anhåller jag att förslaget om dylik underställning af beslut rörande rotefördelnings återgång måtte af Kammaren ogillas. Om sedan rotefördelning genom en majoritet af två tredjedelar utaf de röstande kommit till stånd och varit i verksamhet under en tid af minst fem år, det vid frågans förnyade pröfning befinnes, att endast en minoritet anser önskligt och lämpligt att fördelningen än vidare bibehålles, men pluraliteten deremot, med vunnen erfarenhet af densammas otjenlighet, uttalar sig för en tillämpning af hvad författningen stadgar såsom regel, eller fattigvårdens ombesörjande af fattigvårdssamhället gemensamt, så har jag åtminstone icke kunnat inse, huruledes med stöd af någon rättsgrund, och aldraminst med någon uppmärksamhet egnad åt de principer, hvarifrån kommunallagarne utgått, det skulle kunna försvaras att Konungens Befallningshafvande finge inblanda sig i frågan och äfven tvinga fram till fortfarande efter rättelse en anordning, som utgör ett undantag från den allmänna regeln och hvilken flertalet funnit skadlig.

Jag hemställer derföre att, med afslag å Utskottets hemställan i hvad den skiljer sig ifrån Kongl. Maj:ts proposition, denna proposition måtte vinna bifall.

Herr von Koch: I de grunder, som 1869 års riksdag i sin skrifvelse i detta ämne uppställde, säges (pag. 4): "för återgång till gemensam fattigvård erfordras beslut, fattadt på enahanda sätt som för fördelning är stadgadt".

Jag är ännu af samma tanke som då af Riksdagen uttalades, men jag hyser en betänklighet, som jag ber få framhålla, nemligen huru-

vida denna fråga är en sådan, deri Riksdagens beslut fordras. Jag vill nemligen minnas att Herr Lagerstråle vid 1869 års riksdag anmärkte, att just detta ämne afsåg något som med kommunallagarne egde sammanhang och derföre utgjorde föremål för begge Statsmakternas beslut. Om nu denna min förutsättning är riktig, erfordras för att något skall kunna åvägbringas, att Kamrarne blifva ense om detta moment. Nu har Andra Kammaren bifallit detsamma. Detta är enligt min tanke illa, men jag anser det dock bättre att antaga förslaget sådant det är, än att frågan skulle uppskjutas. Det finnes dock i förslaget en frälsnings-klausul, nemligen att beslutet om rote fördelningens bibehållande elier upphäfvande skall underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning. Derigenom hoppas jag skall kunna förekommas den orättvisan att, sedan man väl fått rote fördelning till stånd och fått fattigvården i denna riktning ordnad, en mängd rotar, hvilka måhända mindre väl fullgjort sina åligganden, skulle kunna upphäfva fördelningen. Möjligheten att något sådant skulle kunna inträffa är onekligen ett ondt, men jag vågar antaga att Konungens Befallningshafvande, med kännedom om sådana omständigheter, som jag nu påpekat, icke skall fastställa ett på så sätt tillkommet beslut. Här är endast fråga om hvad som är minst ondt och då synes det väl vara mera skäl att antaga detta stadgande än att nödgas vänta ännu ett år på en så väl behöflig omreglering af fattigvårdslagstiftningen.

Af dessa skäl anhåller jag om bifall till momentet.

Herr Hasselrot: Då jag är öfvertygad att fattigvården bäst skötes genom rote fördelning, så har jag ock ansett att samma pluralitet, som för införande af dylik fördelning erfordras, äfven skulle ega att bestämma om återgång till gemensam fattigvård, men jag har icke lyckats i detta sträfvande. Det vore hårdt om vissa rotar, hvilka nedlagt mycken kostnad på sin fattigvård, skulle kunna af andra mera försunliga rotar tvingas att gå tillbaka till gemensam fattigvård. Ett korrektiv mot denna olägenhet ligger dock, såsom den siste talaren anmärkt, uti Kongl. Befallningshafvandes pröfningsrätt, hvarmedelst det blifvit lagdt i denna myndighets makt att skydda minoriteten.

Jag vill derföre icke hålla på min åsigt, utan yrkar bifall till momentet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den nu ifrågasatta paragrafen synes egentligen hafva ådragit sig uppmärksamhet i afseende på frågan om sättet för roteindelningens upphäfvande. Kongl. Maj:t har i sin proposition undantagit frågan om upphörande af roteindelning från det allmänna stadgandet om underställning, men Utskottet har ansett att underställning äfven i detta fall bör ega rum.

Efter mitt sätt att se saken, kan jag icke förstå, hvarföre denna fråga skulle behöfva underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning. Visserligen kan man behöfva någon slags säkerhet till förekommande deraf att ej någon öfverraskning må kunna ske derigenom, att en enkel majoritet af en eller annan anledning beslutar

att upphäfva rotefördelningen, men denna svårighet har komitéen, enligt mitt förmenande, på ett tillfredsställande sätt löst. Komitéen har nemligen föreslagit ett så lydande stadgande: "Har Konungens Befallningshafvande fastställt beslut om fattigvårdssamhälles fördelning i rotar, gäller den fördelning, till dess annorlunda bestämmes, dock minst fem år; och må förslag om upphäfvande eller förändring deraf ej väckas för än under femte året, sedan fördelningen trädde i verkställighet. För antagandet af förslag om upphäfvande erfordras, att detsamma med flertalet af de närvarandes röster efter röstvärdet godkännes å två ordinarie kommunalstämmor, hållna i den ordning, som här ofvan omförmäles." Enligt detta förslag fordras att frågan skall förekomma på två ordinarie kommunalstämmor, efter hvarandra, men på dessa stämmor kan beslut fattas genom enkel pluralitet. Genom ett sådant förslag förekommes möjligheten af öfverraskning, ty om det äfven kan hända, att en sådan fråga skulle kunna vid en kommunalstämma förekomma utan att roteintressenterne i allmänhet fästat uppmärksamhet dervid, så bör likväl, om den förekommer på två ordinarie stämmor efter hvarandra, icke någon skäligen kunna säga att han blifvit öfverraskad. Af detta skäl tror jag för min del att det förslag, som komiterade i denna del uppgjort, har företråde och anhåller om bifall dertill.

En föregående talare tycktes anse, att man måste antaga allt hvad här blifvit föreslagit derföre att tiden icke medgaf någon sammanjemkning och den ej eller skulle vara möjlig, men förkastandet af detta moment hindrar efter min tanke icke en sammanjemkning och är jag öfvertygad, att Lag-Utskottet skall med all skyndsamhet söka vidtaga en sådan, hvilken i alla fall blir nödvändig, då Kamrarna fattat olika beslut rörande 1 §.

Jag anhåller om antagande af komiterades förslag.

Herr De Maré: Ötvifvelaktigt hade det varit lyckligt för denna frågas lösning om de ärade representanterna från Elfsborgs och Blekinge län i går trott det vara af vikt att de begge Kamrarna fattat ett sammanstämmande beslut. Medkammaren hade då för sin del antagit 1 § af Utskottets förslag, men de lyckades förmå denna Kammare antaga reservantens. Nu vilja de att denna Kammare skall antaga förevarande § derföre att Andra Kamraren gjort det, ehuru de erkänna att motsvarande uti Kongl. Maj:ts nådiga proposition är bättre. Det må visserligen vara glädjande, att de, såsom den på sin tid ryktbara riddarhustalaren, blifva klokare för hvarje dag, men det må förlåtas mig, om jag icke derföre kan anse skäl antaga det som uppenbarligen icke kan vara det rätta, ty det har blifvit af en ärad talare så tydligt ådagalagdt, att Kongl. Maj:ts proposition, uti nu föredragna paragraf, har onekliga företräden framför Lag-Utskottets förslag. Han har visat det orimliga i att, om ett fattigvårdssamhälle af en majoritet blifver deladt i rotar, men samma majoritet sedermera finner fördelningen ofördelaktig, Konungens Befallningshafvande, som möjligen kan hafva den bestämda åsigten att roteindelning under alla förhållanden är den rätta, skall kunna tvinga pluraliteten att bibehålla densamma.

För min del kan jag icke finna sådant lämpligt, och det förvånar mig i sanning att just de, som så ifrigt hålla på kommunens rätt att själf bestämma uti sina egna angelägenheter, nu vilja till Konungens Befallningshafvande öfverlemna en sådan makt. Detta må väl erkännas vara särdeles inkonsequent. I förbigående beder jag få upplysa den ärade representanten från Blekinge, att fattigvårds-komiteéns ordförande verkligen uttalat sig uti denna fråga, och det till fördel för Kongl. Maj:ts proposition; ledsamt för honom, att han icke lyckades ådraga sig hans uppmärksamhet.

Hvad jag nu sagt kunde visserligen vara alldeles tillräckligt, men jag kan icke underlåta, medan jag nu har ordet, uttala den mening, att, ehuru jag anser, att roteindelning, sedan opinionen så bestämdt uttalat sig för densamma, måste underlättas, jag dock vidhåller den åsigt jag hyste och uttalade vid 1869 års riksdag, nemligen att roteindelning hvarken kommer att leda till de fattigas eller kommunernas fromma.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Herr Reuterswärd: I motsats mot den siste talaren anser jag rotetfördelningen vara efterlängtd i hela landet. Det är visst möjligt att han har en annan erfarenhet, men de som voro med vid 1869 års riksdag torde i allmänhet ganska väl erinra sig att en allmän önskan då uttalades om rotetfördelningens införande.

Med denna sak må nu förhålla sig huru som helst; men om också de, som önska att hela förslaget skall falla, anse sig böra motsätta sig äfven rotetfördelningen, tror dock jag, som lifligt önskar den föreslagna lagens genomförande, att, om jag ock icke kan annat än erkänna att Kongl. Maj:ts förslag i denna del eger företräde, detta moment bör oförändradt antagas, då Andra Kammaren redan bifallit detsamma. Någon våda kan icke ligga deri, då man iakttagit den försigtigheten att låta kommunalstämman beslut i sista hand bero af Konungens Befallningshafvande.

Jag anser derföre att alla, som önska att vi ju förr dess heldre må erhålla en förbättrad fattigvårdslag, göra bäst i att bifalla detta moment, hvarom jag för min del anhåller.

Herr Tornerhjelm: Jag instämmer med herr Reuterswärd deruti, att rotetfördelningen är efterlängtd af den stora allmänheten, men kan icke förstå honom då han säger, att, om vi önska att så snart som möjligt erhålla ny författning i ämnet, vi böra antaga Utskottets förslag, emedan Andra Kammaren redan bifallit detsamma. Då det ju är Kongl. Maj:t, som eger ensam besluta författningar, så synes det mig som om vi, genom att antaga Kongl. Maj:ts proposition i denna del, hade vida större utsigt att få nämnda önskan uppfylld. Jag anhåller derföre att få instämma i herr Thyselii förslag.

Herr von Ehrenheim: Lika med herrar de Maré och Thyse-lius anser äfven jag att det skulle vara särdeles olämpligt om Konungens Befallningshafvande skulle kunna tvinga en församling att

bibehålla rotefördelningen, om församlingen önskade att upphäfva den. Jag kan icke af några konsiderationer låta förmå mig att till ett sådant beslut bidraga och får således yrka afslag å paragrafen i denna del. Hvad återstående delen af paragrafen angår, så gifver jag företräde åt komiterades förslag, men skulle det icke vinna bifall, är jag beredd att antaga Kongl. Maj:ts.

Friherre Nordenfalk: Af deras resonnement, som icke vilja bifalla Kongl. Maj:ts proposition, förefaller det mig som om konsekvensen vore att antaga komiterades förslag.

Man kan väl icke säga att, om en pluralitet af de röstberättigade önskar bibehålla rotefördelningen, men denna för halfva kommunen minus *en* röst blifvit förhatlig under 5 års tid, det då kan vara oriktigt att denna fråga underställes Konungens Befallningshafvandes pröfning. Jag tror att, om man vill utesluta den dubbla pröfningen på två kommunalstämmor, såsom komiterade föreslagit, konsekvensen verkligen bjuder att beslutet blifver af Konungens Befallningshafvande pröfvadt.

För min del får jag säga att, ehuru jag icke reserverat mig emot Utskottets förslag, jag dock icke med någon synnerlig värme omfattat detsamma. Jag tror deremot att komiterades förslag har rätt mycket som talar för sig, bland annat derutinnan, att det hindrar öfverraskning och jag skulle derföre nästan vara böjd för att förorda antagande af komiterades förslag. Vill man ej antaga detta, så anser jag dock att, om Konungens Befallningshafvande skall ega rätt att upphäfva majoritetens beslut i ena fallet, han ock bör ega denna rättighet i det andra.

Jag vill icke framställa något bestämdt yrkande, men jag tror att komiterades förslag har mycket som talar för sig. Skulle detta icke blifva antaget, så anser jag Lag-Utskottets förslag, som gifver pröfningsrätt åt begge hållen, konsekventare än Kongl. Maj:ts förslag, som blott i ena fallet medgifver en sådan pröfningsrätt.

Herr von Koch: Till en början vill jag i anledning af det personliga vädjandet till två ledamöter på Elfsborgs- och Blekingebänken, som rigtades från Kalmarbänken, för min del endast säga, att jag aldrig tycker om, då jag vunnit en framgång, att ropa *væ victis*, och jag vill derföre icke vidare besvara hvad från det hållet kommit, hvartill man lätt kan inse skälet. Att denne ledamot, äfvensom jag tror en annan från Uplandsbänken, som jag vill minnas icke varit särdeles vän af 1869 års beslut, nu icke är fallen att vidtaga någon åtgärd för befordrande i något afseende af de åsikter, som då vunno bifall, kan jag lätt förstå, men att Herr Tornerhjelm, som jag tror mig vara så lycklig att hafva med mig i denna sak, deremot yrkat ändring i denna paragraf, utan att hafva förvissat sig om, huruvida icke man riskerar att få afslag på allt, om man här icke instämmer med Andra Kammaren, kan jag icke begripa. Jag förmodar, att han sjelf gjort sig reda derför.

Jag ber om förlåtelse att, då jag icke hörde Herr Thyselii första yttrande, jag begått ett misstag. Jag trodde nemligen, att han vid-

höll komitéens förslag, men det gjorde han icke. Deremot har Grefve Mörner upptagit samma förslag, och jag skulle helst önskat att det blifvit af Kammaren antaget. Man är då i valet emellan att få något bättre eller ett sämre, och om man påskyndar saken genom att biträda Andra Kammarens beslut i denna fråga, så vill jag för sjelfva sakens skull gerna träda i Andra Kammarens fotspår. Jag anser det icke vara skäl att göra detta i allmänhet, och i den sak, som var före i går, gjorde jag det icke, men i denna sak vill jag, för att vinna en stor sak, gerna göra en liten uppoffring.

Jag yrkar under närvarande förhållanden i valet emellan två onda ting bifall till Lag-Utskottets förslag.

Grefve Posse: Man må hysa hvilka åsikter man vill om fördelarne af rote-indelningen, så är det likväl klart, att lagen om rote-indelningen utgör undantag och bibehållande af fattigvården inom kommunen regel.

Således om man går in på rote-indelningen, gör man i och med detsamma ett undantag från den allmänna regeln; och äfven om jag icke hyser alldeles samma åsikter som min vän på Östgötabanken om lämpligheten af en inskränkning i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes makt, utan förenar mig med dem, som anse pröfningsrätt böra tillkomma Kongl. Maj:ts Befallningshafvande angående beslut i afseende på rotetördelnings införande, anser jag dock att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke bör hafva makt att kunna hindra en kommun att gå tillbaka till hvad lagen stadgar såsom regel.

I följd häraf förenar jag mig med Herr Thyselius och yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Tornerhjelm: Jag har begärt ordet i anledning af den outtröttlige talarens på Blekingebanken yttrande, att vi borde bifalla detta moment derföre att Andra Kammaren redan antagit detsamma och att man för att vinna en stor sak icke borde rygga tillbaka för en liten uppoffring. Detta finner jag likväl icke vara i full konsekvens med hans yttrande under gårdagen, då han stred för en ändring i 1 §:n. hvilken utgör grunden för hela lagen. Nu är likväl icke fråga om att ändra grunden, utan blott att antaga momentet sådant det i Kongl. Maj:ts proposition blifvit föreslaget och hvilket är mera praktiskt än Utskottets förslag.

Har en kommun fått rote-indelning, men sedan finner sig missnöjd dermed, så bör det vara kommunens ensak att upphäfva den utan att derom tillfråga Konungens Befallningshafvande.

Jag kan icke tro att lagens antagande skulle vara beroende deraf, att Kammaren bifaller nu föredragna moment sådant det blifvit af Andra Kammaren antaget, och får derföre yrka bifall till den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelse af momentet.

Herr Reutersvärd: Jag ber om ursäkt att jag ånyo tager till ordet. Jag tror, att Herr Tornerhjelm misstagit sig, då han anser, att, om Kamraren stadna i olika beslut i denna fråga, Kongl. Maj:t är oförhindrad att utfärda författningen, huru honom för godt synes.

Kamrarne måste nemligen, enligt min tanke, vara öfverens i detta moment, så vida en författning skall kunna utfärdas. Det är detta som Herr von Koch yttrat, och om också alla, som här yttrat sig, varit af den åsigt, att det vore bättre att antaga Kongl. Maj:ts förslag, måste man, då detta icke skett i Andra Kammaren, föga sig i nödvändigheten att biträda Medkammarens beslut och bifalla Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels att det förevarande momentet skulle bifallas; dels af Herr Thyselius, att detsamma måtte antagas med den lydelse Kongl. Maj:t föreslagit; och dels af Grefve Mörner, att momentet skulle erhålla följande lydelse: "Har Konungens Befallningshafvande fastställt beslut om fattigvårdssamhälles fördelning i rotar, gäller den fördelning till dess annorlunda bestämmes, dock minst fem år; och må förslag om upphäfvande eller förändring deraf ej väckas förr än under femte året, sedan fördelningen trädde i verkställighet. För antagande af förslag om upphäfvande erfordras, att detsamma med flertalet af de närvarandes röster efter röstvärdet godkännes å två ordinarie kommunalstämmor, hållna i den ordning, som här ofvan omförmäles. I fråga åter om förändring af rote fördelning gäller hvad om införande af sådan är stadgadt."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen särskilda propositioner på ofvan omförmälda yrkanden, hvilka propositioner med blandade ja och nej besvarades; hvarupå och efter det att proposition på bifall till momentet i enlighet med Utskottets förslag ånyo blifvit framställd samt med många så väl ja som nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flera ledamöter begärde votering.

Sedan Herr Grefven och Talmannen hemställt, att kontrapropositionen vid den begärda voteringen skulle innefatta bifall till momentet med den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelse, samt härtill svarats både ja och nej; förklarade Herr Grefven och Talmannen sig hafva funnit ja öfvervägande.

Som votering äskades om kontrapropositionens innehåll, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att, vid blifvande votering om bifall till 3:dje momentet i 8:de §:n af Lag-Utskottets förslag till förordning angående fattigvården, kontrapropositionen skall innehålla antagande af den utaf Kongl. Maj:t för samma moment föreslagna lydelse, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages såsom kontraposition vid voteringen Grefve Mörners förslag till ifrågavarade moments lydelse.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 38;
Nej — 36.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som bifaller 3:dje momentet i 8:de §:n af Lag-Utskottets förslag till förordning angående fattigvården, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner nej, bifalles momentet med den för detsamma af Kongl. Maj:t föreslagna lydelse.

Vid denna omröstnings utgång befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 46;
Nej — 31.

Härefter anmälte sig och yttrade

Herr de Maré: Emot det nu fattade beslutet anhåller jag att få anmäla min reservation.

4:de mom.

Bifölls.

§ 9.

1:sta mom.

Friherre Sprengtporten: 9 § som börjar: "På hvarje fattigvårds-samhälle ankomme att i öfverensstämmelse med denna förordning ordna sin fattigvård, på sätt efter ortens särskilda förhållanden lämpligast finnes" innefattar ett stadgande som redan återfinnes i andra paragrafen, åtminstone i principen.

Härvid förekommer likväl, att, då i 2§ kommunens rätt framstår såsom obegränsad, den i 9 § endast framträder såsom vilkorlig, hvilket kastar ett sken af mycken ovisshet öfver den rätta meningen, som kan blifva ganska vilseledande i tillämpningen.

Detta moment innehåller för öfrigt, att fattigvårdssamhälle skall låta sig angeläget vara att "bilda arbetsanstalt för personer, som stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde". Jag tillåter mig erinra derom, att i allmänhet på landsbygden kan man finna bättre

utväg att sysselsätta de fattiga än att inrätta arbetsanstalter, hvarföre jag tror, att det här borde heta *arbetstillfälle*.

Vidare innehåller detta moment ett stadgande, att fattigvårdssamhälle bör verka därför "att genom inrättande af spar- och nödhjelpskassor eller medelst andra tjenliga åtgärder framtida fattigvårdsbehof i möjlig mån förebyggas". Den kommun, som icke fullgör detta åliggande, kan således icke antagas hafva uppfyllt sin pligt. Sjelfva saken kan i många fall blifva ganska nyttig, men jag tror icke, att man härom bör införa ett positivt stadgande i lagen, utan att dylika anstalter böra öfverlemnas åt den enskilda omtanken att ordna.

Då jag tillåtit mig göra dessa anmärkningar, vill jag emellertid, då jag skall framställa ett yrkande, endast anhålla om propositionen derå, att ordet "*bilda arbetsanstalt*" förändras till "*bereda arbetstillfälle*", ty jag anser det icke under alla förhållanden lyckligt, att inrätta arbetshus, hvilka lätt kunna urarta och stundom visat sig åstadkomma mera ondt än godt.

Herr Hasselrot: I anledning af den siste talarens anmärkning, att stadgandet i § 2 vore ofullständigt i förhållande till det, som förekommer i början af detta moment, får jag äran upplysa, att stadgandet i § 2 afser något helt annat än det som här förekommer. Uti nu gällande fattigvårdsförordning finnes alldeles samma stadgande som här. då det i § 2 mom. 1 af år 1853 års förordning heter "på hvart och ett fattigvårdssamhälle ankommer att, under iakttagande af föreskrifterna i denna författning, ordna fattigvården, på sätt efter ortens beskaffenhet och särskilda förhållanden lämpligast finnes". Detta stadgande måste finnas i hvarje fattigvårdsförordning, och jag tror att stadgandet här är riktigt och på sin plats.

Samme talare anmärkte, att ordet *arbetsanstalt* borde utbytas mot *arbetstillfälle* men det förra uttrycket har blifvit af Utskottet begagnadt för att lemna uttrymme såväl för *arbetshus* som *arbetstillfälle*. Man kan nemligen tänka sig, att en kommun inom sig anordnar arbetstillfälle genom ett större arbetsföretag; eller genom inrättande af arbetsgårdar eller arbetshus, hvilket allt ju inrymmes under ordet arbetsanstalt. Jag tror således, att uttrycket är väl valdt, då det i sig inrymmer allt hvad man dermed velat säga.

Hvad den sista meningen i detta moment angår, så är densamma icke bjudande utan endast uppmanande. Det är blott en uppmaning ställd till fattigvårdsstyrelserna, som kunnat vara obehöflig, men som måhända kan öppna ögonen på mången.

Grefve Mörner, Carl Göran: Till Utskottet såväl som till komiteén får jag hembära min tacksamhet derföre, att de frångått en åsigt, som år 1869 uttalades såsom en grundsats, nemligen att betlandet skulle legaliseras. Den återgång från denna åsigt, som här förekommer, är, enligt mitt förmenande, en välgärning emot samhället. Litet längre ned i detta moment förekommer, att fattigvårdssamhälle bör låta sig angeläget vara att bilda arbetsanstalt för personer, som stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, och i nästa moment

förekommer ett stadgande om huru förfaras skall, då fattigvårdssamhälle vill enskildt för sig inrätta tvångsarbetsanstalt. Dessa förslag synas mig dock visa en något stor obekantskap med hvad som här i landet är verkställbart. Man har förut försökt inrätta arbetsanstalter så väl på landet som i städerna, men i allmänhet hafva dessa inrättningar visat sig i högsta grad misslyckade, och dertill finnas många skäl.

De äro förträffliga egentligen för föreståndaren och kokerskan och de som der åtnjuta aflöning, men deremot för fattigvårdssamhällena blifva de mycket dyrbara och tjena vanligen till intet.

Jag anhåller derföre, att då man icke uppräknat alla andra möjliga utvägar för fattigvårdens ordnande, man åtminstone icke må i främsta rummet uttala såsom angeläget något, som redan af många års erfarenhet är utdömdt.

Utgående från denna åsigt skulle jag önska, att ur detta moment uteslötes orden; "bilda arbetsanstalt för personer, som stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, samt att", och jag får anhålla om proposition på denna paragraf med den förändrade lydelse som af uteslutandet af dessa ord blir en följd.

Friherre Sprengtporten: Herr Hasselrot har icke kunnat öfvertyga mig om den foljdriktiga öfverensstämmelsen mellan §§ 2 och 9, och jag vill icke tvista med honom derom, då man i allmänhet kommit öfverens att icke fästa sig vid små oegentligheter i redaktionen.

Hvad beträffar ordet arbetsanstalt, tror jag deremot, att hvar och en skall fatta det, såsom uttrycket förekommer i §:n, på samma sätt som jag, eller att dermed afses arbetshus; hvaremot, om man begagnar ordet arbetstillfälle, deri jemväl innefattas möjligheten att inrätta arbetshus. Jag yrkar fortfarande den förändring i redaktionen som jag föreslagit.

Herr Trolle: Den rättighet som lemnas kommunerna att ordna sin fattigvård på sätt efter ortens särskilda förhållanden lämpligast finnes, synes mig vara fullt berättigad och riktig. Det är möjligt, såsom Grefve Mörner yttrade, att arbetsinrättningar kunna blifva dyra utan motsvarande nytta. Ett annat förhållande kan dock ega rum, och jag är i tillfälle att anföra ett exempel från den kommun jag tillhör. I dervarande fattighus inhystes förut en mängd mer eller mindre behöfvande och åtskilliga oordentligheter begingos der af dem; men sedan man tillsatt en föreståndare, hvilken skulle tillhålla fattighjónen att arbeta efter förmåga, försvunno två tredjedelar af dem från fattighuset och försörjde sig sjelfva. Nästan allt beror dervid lag på, att föreståndaren är duglig och allvarlig. Kostnaden för hvarje person har, efter införandet af nämnda förändring, icke uppgått till mer än 20 öre per dag.

Jag har anfört detta exempel för att ådagalägga, att den rättighet, som förordningen medgifver samhällena att, på sätt dem lämpligast synes, ordna sina fattigvårdsangelägenheter, kan vara nyttig, äfven om de derigenom skulle besluta sig för att inrätta arbetshus.

Herr Hasselrot: Äfven jag eger kännedom om sådana förhållanden, som den siste talaren omnämnt eller, att fattiggårdar kunna medföra den stora fördel, att både nedsätta fattigomkostnaderna och att förminska hjonens antal.

Angående Friherre Sprengtportens yttrande tillåter jag mig med anledning deraf läsa upp § 13 mom. 3 i förslaget som lyder: "Skulle till följd af missvekt eller annan allmänare olycka sådan inskränkning i eljest vanliga tillfällen till erhållande af arbetsförtjenst ega rum, att arbetsföra personer utan eget förvållande äfventyra nöd, må fattigvårdsstyrelsen ega att hemställa till fattigvårdssamhället om vidtagande af de åtgärder, hvilka deraf må föranledas".

Här har således fattigvårdsstyrelsen fått sig uppdraget att söka skaffa *arbetstillfälle* åt de fattige, och jag tror, att härigenom krafvet är uppfyllt.

Herr Thyselius: Jag har icke något annat att anföra än ett bekräftande af hvad flere föregående talare redan yttrat, eller att på åtskilliga ställen af kommuner inrättade arbetsanstalter kommit till stånd, hvilka visat sig vara af praktisk nytta, i det de förmått en mängd personer, att på nyttigt sätt använda sin arbetsförmåga, och såmedelst äfven nedsatt kostnaderna för fattigvården. Flera uppgifter derom hafva blifvit fattigvårdskomitén lemnade.

Grefve Mörner: Det af de föregående talarne anförda exempel synas mig antyda, att fattigvård varit lemnad åt andra personer, än sådana som enligt nu gällande fattigvårdsförordning äro dertill berättigade och hvilka ej heller enligt den nya författningen böra sådan erhålla, nemligen åt personer som egt arbetsförmåga.

I § 1 har Utskottet uttalat, att der omnämnda personer böra hafva många andra brister utom den att sakna arbetsförmåga. Skulle den omständigheten, att man skrifver ordet arbetsinrättning på ett hus, hafva varit nog för att berättiga hvem som helst att der erhålla fattigunderstöd, då visar detta icke annat, än att fattigvården på nämnda ställe förut icke blifvit med nog allvar och urskiljning handhafd.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet; dels af Friherre Sprengtporten bifall till momentet med den förändring, att orden *bilda arbetsanstalt* utbyttes emot orden *beredas arbetstillfälle*; och dels af Grefve Mörner, att momentet skulle antagas med uteslutande af orden: "bilda arbetsanstalt för personer, som stå under fattigvårdsstyrelses husbondevälde, samt att"; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet oförändradt och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra och 3:dje mom.

Biföllos.

Den

Den vidare föredragningen af utlåandet blef härefter uppskjuten till sammanträdet å eftermiddagen.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets memorial:

N:o 77, med förslag till de stadganden angående Riksgälds-kontorets skulder och fordringar, som böra införas i det nya reglementet för detta verk;

N:o 78, med förslag till stadganden i Riksgälds-kontorets reglemente, angående de vid föregående riksdagar beviljade, men ännu icke utbetalda statsbidrag; äfvensom

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtande N:o 1, i anledning af väckt förslag om antagande af ett svenskt myntsystem, grundadt på guld.

Kammaren åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem

O. Brakel.

Onsdagen den 10 Maj 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om öfverlåtande på Blidö församlings fattigvård af Kronans rätt till qvarlåtenskapen efter aflidne arbetskarlen Petter Bengtsson i Köpmanholm;

N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående upplåtande åt Calmar landsförsamling under ständig besittningsrätt af en jordrymd från landshöfdingebostället Skälby till skolhusplan och planteringsland för en fast folkskola;

N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående eftergift till förmån för staden Halmstad af Kronans rätt till danararf efter enkan L. Sundell, född Grundberg;

N:o 28, angående eftergift af Kronans rätt till danararf efter Klockaren C. P. Bergstedts aflidna hustru, Anna Maria Bergstedt, född Reis;

N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afträdande till Warbergs stad af ett till Warbergs f. d. fästning hörande jordområde;

N:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om eftergift till hemmansegaren N. P. Jonssons i Hössjö konkursmassa af bränvinstillverkningsskatt;

N:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om afskrifning ur Kronans jordebok och räkenskaper af Böle bys skattelaxfiske;

N:o 32, i anledning af år 1870 verkställd revision af Statsverkets m. fl. allmänna fonders förvaltning år 1868;

N:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående eftergift af den Riksarkivet genom testamente af Sekreteraren.

i Krigshofrätten, Grefve Carl Erik Ludvig Walter Posse tillagda rätt till en del af hans qvarlätenskap;

N:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från Mönsterskrifvarebostället Gösslunda-Knektegården vid Westgöta-Dals regemente till skolhusplan och planteringsland för Gösslunda församlings folkskola;

N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om skattefrihet för kapellpredikantsbostället i Malå församling af Westerbottens län;

N:o 36, i anledning af väckt motion om eitergift af den rätt Kronan kan ega till qvarlätenskapen efter aflidna Emma Ulrika Welin;

N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående befrielse för Timmermannen Anders Johnsson från honom ådömd ersättningsskyldighet för skadad proviant;

N:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående försäljning af en Göteborgs hospital tillhörig qvarnlägenhet i Forss ström af Ahle härad och Elfsborgs län;

N:o 39, angående ett å staden Stettins vägnar framställt förlikningsanbud uti ett af samma stad emot Kongl. Maj:t och Kronan instämt skuldfordringsmål;

N:o 40, rörande förslagsanslaget till teknisk-ekonomisk beskrifning öfver statens jernvägsbyggnader;

N:o 41, angående medgifvande, att ett till vägförbättringsarbete i Christianstads län beviljadt statsbidrag får utgå, ehuru intressenterne i arbetsföretaget genom underlåtenhet att i rätt tid börja arbetet förverkat statsbidraget;

N:o 42, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Första Hufvudtitel;

N:o 43, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Andra Hufvudtitel;

N:o 44, angående reglering af utgifterna under Riksstatens Tredje Hufvudtitel;

N:o 47, angående reglering af utgifterna under Riksstatens Sjette Hufvudtitel; samt

N:o 48, angående reglering af utgifterna under Riksstatens Sjunde Hufvudtitel.

Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 23.

§ 10.

1:sta och 2:dra mom.

Biföllos.

3:dje mom.

Grefve Mörner. Oscar: Man kan se, att meningen med detta moment är, att presterskapet skall vara berättigadt att deltaga i förhandlingarne rörande fattigvården. Om man vill vinna detta mål, bör man emellertid ställa så till, att det verkligen kan uppnås, och att något gagn derigenom kan vinnas. Nu finnas ganska många pastorater, som bestå af moderförsamling och annex, och litet hvar torde veta, att kyrkoherden nästan aldrig infinner sig i annexet, om icke för att en eller annan gång under årets lopp hålla en predikan, samt att för öfrigt själavården derstädes åligger komministern. Det åsyftade ändamålet, eller presterskapets deltagande i förhandlingarne rörande fattigvården, blir således alldeles icke inom annexförsamlingen uppnådt, ty "den som kyrkoherdens ställe företräder" måtte väl icke kunna tolkas vara någon annan än vice pastorn, der kyrkoherden själf har ledighet. Jag hemställer därför, om icke till denna paragraf kunde göras ett tillägg, så lydande:

I annexförsamling tillkommer denna rätt i kyrkoherdens frånvaro komministern.

Genom detta stadgande är kyrkoherden icke utesluten, då han vill komma tillstädes, från att själf utföra denna del af sitt kall, men det tillförsäkrar annexförsamlingarne att få åtnjuta förmånen af en sådan embetsmans närvaro, och därför anhåller jag om proposition å denna min hemställan.

Herr Hasselrot: Jag kan icke dela den åsigt, som den föregående ärade talaren framställde, att orden "den som kyrkoherdens ställe företräder" skulle kunna betyda endast vicepastorn, och detta har icke heller varit hvarken komitéens eller Lag-Utskottets mening. I stadgandet uti våra kommunalförfattningar rörande kommunalnämnden säges också på samma sätt, att "kyrkoherden eller den hans ställe företräder är berättigad att i dess förhandlingar och beslut deltaga." Denne ställföreträdare kan väl icke vara någon annan än den, åt hvilken kyrkoherden gifvit uppdrag att vara närvarande, om han icke själf kan vara tillstädes. Detta kan således ske antingen genom att för hvarje särskildt tillfälle, eller genom att en gång för alla, bemyndiga komministern att öfvervara sammanträdena. Att stadga, det denne ställföreträdare ständigt skulle utgöras af komministern, vore visserligen en mycket lämplig föreskrift, om hvarje annexförsamling hade egen komminister. Nu deremot finnas många moderförsamlingar, som hafva tre å fyra annexer, hvarvid ofta kyrkoherden och komministern bo inom samma församling, hvilket skulle förorsaka, om detta förslag antages, att de öfriga församlingarne skulle gå miste om att få någon representant af presterskapet till biträde vid fattigvårdsangelägenheternas handläggning. Om åter komminister bor inom annexet, så är det dessutom troligt, att han, i fall han är känd för någon duglighet, är invald af fattigvårdsstyrelsen, hvilket förhållande äfven torde göra ett sådant tillägg obefögligt. På dessa skäl yrkar jag bifall till detta moment, som redan är af Andra Kammarerna antaget.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen ytttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet och dels af Grefve Mörner, att detsamma skulle antagas med tillägg af följande mening: "I annexförsamling tillkommer denna rätt i kyrkoherdens frånvaro komministern;" framställdes proposition på bifall till momentet och besvarades med ja.

§§ 11 och 12.

Biföllos.

§ 13.

1:sta och 2:dra mom.

Biföllos.

3:dje mom.

Friherre Sprengtporten: Detta moment har sin motsvarighet i den gamla lagen och är visst icke nytt. Man kan icke heller bestrida riktigheten af den principen, att fattigvårdsstyrelsen bör, då de angifna förhållandena inträffa, sätas i verksamhet för att afhjelpa nöden, men momentet har i 1853 års författning 6 § 5 mom. ett tillägg, som här är borttaget, men hvilket jag för min del skulle tro, att man har skäl att bibehålla. Sedan detta moment i 1853 års förordning haft ungefär samma lydelse, som det nu föredragna 3:dje momentet, så följer tillägget: "Är anledning befara så vidsträckt behof, att större arbetsföretag erfordras för dess afhjelpande, skall fattigvårdsstyrelsen tidigt vara betänkt på uppgörande af förslag dertill, hvilket bör till fattigvårdssamhällets pröfning å kommunalstämma öfverlemnas; hvarefter, derest företaget icke genom samhällets egen försorg kan åstadkommas, fattigvårdsstyrelsen eger göra anmälan derom till Konungens Befallningshafvande för den åtgärd, som må kunna vidtagas." Detta tillägg syftar på en omständighet, som är förtjent att tagas i betraktande, och det är de olyckor, som kunna drabba en församling eller distrikt af landet, hufvudsakligen då missväxt inträffar. Missväxt har emellertid visat sig i allmänhet icke öfvergå hela landet på en gång; det kan visserligen hända, att skörden är mer eller mindre god, men hvad man kallar missväxt sträcker sig oftast endast till vissa trakter. Under sådana förhållanden blir det i de flesta fall omöjligt för en fattig kommun att lemna bidrag till nödlidande, der sådant behöfves, och derföre har i alla tider, särdeles då våra tullförfattningar voro annorlunda med afseende å tullen på spannmål, en summa varit afsatt till behöfvande understöd under missväxtår, hvarigenom tillräcklig tillgång för detta ändamål alltid förefunnits, utan att man behöft vara beroende af de särskilda anslag, som Riksdagen kunde bevilja. Det är denna omständighet, hvarpå paragrafen i den gamla lagen häntyder, och om också de utvägar, som förut blifvit begagnade, icke numera an-

setts vara ändamålsenliga, så finnas i alla fall andra tillgångar att för ändamålet användas. Jag betvivlar högeligen, att, om Norrlands kommuner under de sista missväxtåren varit lemnade åt sina egna krafter, de hade kunnat uträtta, hvad de behöft göra för att afhjelpa den stora nöden. På denna grund, och då jag skulle vara böjd att tro, det detta 3 mom. tyder på den omständigheten, skulle jag för min del hafva önskat, att detta tillägg i 6 § 5 momentet af den gamla förordningen icke blifvit uteslutet; låt vara att kommunerna under sådana bekymmersamma förhållanden icke hade att påräkna så rika bidrag och en så skyndsam hjälp af staten, som kommit dem till godo under en tidpunkt, då staten disponerade säkra och rika tillgångar, och att det därför funnits nödigt hänvisa dem till sina egna åtgöranden, men det vore i alla fall nyttigt att tillägget bibehölles, när detsamma tyder på statens pligt under sådana förhållanden, hvars rättvisa ingen torde bestrida. Då jag emellertid har erfarenhet om, huru ringa hopp jag har att få mina anmärkningar genomförda, så vill jag blott reservationsvis göra denna anmärkning.

Herr Dickson: Då den ärade talaren icke begärt proposition på sitt förslag, så hade jag icke behöft yttra mig, men jag vill dock säga endast ett par ord för att bemöta hans anmärkning. Om såsom han antydte, någon svårare missväxt skulle inträffa inom en kommun, så ser jag icke i denna paragraf något hinder för densamma att söka det understöd af allmänna medel, som möjligen kan blifva beviljadt. Afsigten med bestämmelserna i detta moment hafva varit att på visst sätt gifva en fingervisning å fattigvårdsstyrelsen att genom vidtagandet af preventiva åtgärder förekomma, att personer falla fattigvården till last. Det stadgande, som förekommer i den nu gällande lagens 6 §, har man deremot icke upptagit, emedan skyldigheten att skaffa nödlidande arbetsförtjenst, der stadgas såsom ovillkorlig, och hela stadgandet hade en kommunistisk anstrykning, hvarför komitéen ansett det vara rikligare, att blott en antydning gäfves åt fattigvårdsstyrelserna, att det skulle vara lämpligt att vidtaga sådana preventiva åtgärder. För öfrigt inskränker jag mig att yrka bifall till paragrafen.

Friherre Sprengtporten: Jag skulle visserligen icke vilja bestrida den ärade talarens åsigt och ämnar icke heller besvara Kammareren med någon proposition, men då jag funnit, att i detta lagförslag innehållas åtskilliga antydningar för kommunerna att vidtaga åtgärder, som ligga utom deras kommunala pligt, så tror jag, att man äfven här bort begagna en antydning för att utmärka den utväg, som kan vara öppen för dem att vid tillfällen af nöd få densamma afhjelpat.

Grefve Mörner, Carl Göran: Om jag skulle uttala någon åsigt om den nu föredragna paragrafen, så är det den, att densammes uppställning nära nog förekommer mig icke fullt tjenlig. Icke måtte man behöfva sätta in i en lag, att en styrelse *må* *ega* att hemställa till fattigvårdssamhället om någon åtgärd, ty sådant måtte väl icke kunna förbjudas den. Då är väl meningen, att styrelsen vid sådana

tillfällen bör hemställa, men det uttrycket hade varit lämpligare, ty deri innefattas åtminstone något. Det är nemligen en anvisning, som visserligen icke förpligtar, men som dock uttalar, att något bör göras. Att någon eger att göra en hemställan, behöfver deremot icke i någon författning intagas. Icke heller jag vill göra något yrkande, alldenstund jag ej förmodar, att det skall leda till något. Jag har haft 15 med mig förut i dag i en votering, och om jag nu också kan påräkna dessa, så kan det i alla fall icke bringa segern på min sida.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

§ 14.

Bifölls.

§ 15.

1:sta, 2:dra och 3:dje momenten.

Biföllos.

4:de mom.

Grefve Mörner, Carl Göran: Enligt nu gällande fattigvårdsförfordning skall, då fattigvårdssamhället är fördeladt i rotar, föreståndaren inom hvarje rote vara en af fattigvårdsstyrelsens ledamöter. Härigenom vinnes ett sammanhang inom det hela och en kännedom hos fattigvårdsstyrelsen, om huru det tillgår inom rotarne; och föreskriften, att fattigvårdsstyrelsen skall utöfva tillsyn öfver huru rotarne fullgöra sina åligganden, kan blifva en verklighet. Då sistnämnda föreskrift alldeles icke är förändrad, utan bibehålles i förslaget, men roten fått sig tillerkänd rättighet att sjelf utse fattigvårdsföreståndare och derigenom ställa sig alldeles oberoende af fattigvårdsstyrelsen, så kommer, enligt min tanke, den uppsigt, som styrelsen skall utöfva, att i de flesta fall reducera sig till att blifva lika med noll.

Då jag likväl känner Kammararens bestämda åsigt att oförändradt antaga hela lagförslaget, vill jag blott för min egen del få denna erinran antecknad i protokollet.

Herr Hasselrot: Oaktadt den siste ärade talaren icke gjort något yrkande, anser jag dock, att det är angeläget att något beröra denna viktiga fråga. Det har varit ett viktigt öfverläggningsämne inom komitéen, huru härmed skulle ställas. Det har icke varit komitéen obekant, att enligt gällande lag rotes fattigvårdsföreståndare skall vara ledamot af fattigvårdsstyrelsen. Om detta stadgande skulle bibehållas, skulle naturligtvis den gemensamma kommunalstämman utse de särskilda rotarnes fattigvårdsföreståndare, men hvarje rote bör hafva sjelfstyrelse och hafva rättighet att utse sin egen föreståndare. Skulle åter dessa af orten utsedda fattigvårdsföreståndare vara sjelf-

skrifna ledamöter i fattigvårdsstyrelsen, så blefve kommunalstämmans rätt att utse ledamöter i den gemensamma fattigvårdsstyrelsen inskränkt. Med anledning häraf, ansågs det vara bäst, att kommunalstämman skulle utse den gemensamma fattigvårdsstyrelsen, men hvarje rote sin fattigvårdsföreståndare.

Grefve Mörner: Det är svårt att föreställa sig annat än att den gemensamma fattigvårdsstyrelsen skall vara sammanfattningen af alla de särskilda styrelserna inom de olika fattigvårdsdistrikten, men enligt den siste talarens åsigt lärer meningen vara, att fattigvårdsstyrelsen skall blifva en paradinrättning, som icke har med den egentliga fattigvården att göra. Detta synes mig vara oriktigt, men må gerna för mig ske.

Herr Thyselius: Utom de skäl, som Herr Hasselrot anført för bifall af förslaget, vill jag åberopa det förhållande, att för den händelse en kommun blir indelad i en mängd rotar och föreståndarne för de särskilda rotarne skulle vara ledamöter af fattigvårdsstyrelsen, deruti jemväl åtskilliga andra, utan hänsyn till roteindelingen nödvändigt skulle hafva plats, så komme fattigvårdsstyrelsen att bestå af alltför stort antal ledamöter, hvilket icke komme att medföra någon fördel. Är en församling indelad i rotar, kommer väl församlingens fattigvårdsstyrelse att utöfva sin befattning hufvudsakligen derigenom, att den håller tillsyn öfver huru de särskilda rotarne fullgöra sina skyldigheter, och i det fallet torde det väl icke vara olämpligt, att andra personer än de, som äro ordförande i de särskilda rotarne, konstituera den gemensamma fattigvårdsstyrelsen.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

§ 16.

Bifölls.

§ 17.

1:sta mom.

Herr Faxe: Enligt hvad för mig blifvit uppgifvet, har Andra Kammaren ansett sig böra utesluta den del af detta moment, som kommer efter ordet "*kungöras*". Det ansågs nemligen olämpligt, att kyrkoherden särskildt skulle underrättas om sammanträdena. Jag hemställer derföre, om icke Kammaren på samma sätt skulle vilja utesluta sista delen af momentet, på det att Lag-Utskottet må slippa besväret med en sammanjemkning.

Herr Hasselrot: Jag anhåller, att Andra Kammarens beslut i denna fråga måtte blifva uppläst, om det är kunnigt.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att, enligt ankommet protokollsutdrag, Andra Kammaren bifallit det förevarande momentet

med uteslutande af dess sednare del, som börjar med orden: "börande å landet", etc.

Herr Faxe: Vid sådant förhållande hemställer jag, att Kammaren behagade fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med Andra Kam-maren.

Herr von Koch: I hopp att en sammanjemkning skall kunna åstadkommas och att Andra Kammaren dervid möjligen skall gå in på att antaga vår första paragraf, vill jag gerna i detta fall gå Andra Kammarens önskan till mötes, ehuru jag tycker, att det är en betydlig försämring att göra denna uteslutning. Min erfarenhet är, att det är ganska nyttigt att kyrkoherden är tillstädes vid sammankomsterna; men för att befordra framgång åt det hela, vill jag, som sagdt, gerna i alla mindre viktiga delar gå Andra Kammarens önskan till mötes.

Herr Hasselrot: Jag har alltid trott, att det vore angeläget att kyrkoherden vore närvarande vid fattigvårdsstyrelsens sammanträden för att bevaka de fattiges rätt; och förslaget, att han derom särskildt bör underrättas, har tillkommit, emedan en prestman, som satt i komitéen, upplyste, att han icke plägar erhålla underrättelse om sammanträdena och att han således icke kunnat bevaka den fattiges rätt. Härmed må nu emellertid förhålla sig huru som helst, så kan det icke vara skäl att Kamrarna skilja sig i denna mindre väsendtliga fråga. Det borde likväl stå kvar så mycket af momentet som orden "börande å landet underrättelse om sammanträde offentligen kungöras", så att pastor *derigenom* kunde erhålla underrättelse om sammanträdet. Om detta beslutades, så kunde man åtminstone icke skylla på det stora besväret att underrätta pastor, hvilket, efter hvad jag hört, i Andra Kammaren ansågs så betungande, att uteslutningen derföre skedde. Om denna mening får något understöd hos Kammaren och blir dess beslut, så tror jag, att sammanjemkningen blefve ganska lätt för Lag-Utskottet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag vet icke om anledningen till den ifrågasatta uteslutningen varit den, att fattigvårdsstyrelsen icke skulle besväras genom att några fattiga komme tillstädes vid sammanträdena; men om detta varit meningen, så är sättet kanske icke illa runæet. Då en fattigvårdsstyrelse emellertid kanske icke bör så alldeles skilja sig från de fattige, så tror jag det icke vara alldeles ur vägen, att ifrågavarande bestämmelse finge stå kvar, men jag skuile i sådant fall vilja hafva den litet annorlunda formulerad, än Herr Hasselrot föreslagit, särskildt som jag icke lägger vikt på den särskilda underrättelsen åt kyrkoherden, då denne i de flesta fall väl blir den, som läser upp kungörelsen och således icke bör kunna vara okunnig om densammas innehåll. Enligt min tanke borde således momentet lyda: "1. Fattigvårdsstyrelse — — — — — framställning; börande underrättelse om sammanträde å landet offentligen kungöras, derest ej fråga är om ärende, som fordrar skynd-

sammare handläggning, än att sådant kan medhinnas“. Med denna förändring blefve ju äfven deras önskan uppfylld, som icke vilja att något särskildt meddelande till pastor skall ske. Jag begär emellertid ingen framställning på detta förslag, ty jag vill icke föranleda antagandet af ett stadgande, som kan verka derhän att störa fattigvårdsstyrelsen i dess lugn.

Friherre Raab, Adam: Sannerligen vill icke jag gerna störa fattigvårdsstyrelsen i dess lugn, om lugnet skulle köpas derigenom, att de i tysthet hölle sina sammanträden ostörda af de fattige. För min del finner jag icke såsom Herr von Koch tillräckligt motiv för uteslutande af de sista orden deruti, att Andra Kammaren fattat ett sådant beslut. Jag finner icke i dag mera än i går deri någon särskild anledning att gå ifrån hvad som efter min öfvertygelse är rätt; och nog måtte det vara rätt både för de fattiges och kommunens skull, att sammanträdena blifva offentliggjorda. Likaså tror jag icke det skulle skada, om särskild underrättelse lemnades åt pastor, i synnerhet om han icke predikar den dag, då kungörelsen skall uppläsas. Jag yrkar därför bifall till förslaget, sådant som det af Utskottet blifvit framställt, då jag föreställer mig att Kamrarnes beslut icke i alla delar blifva lika och att en sammanjemkning således i alla fall kommer i fråga.

Friherre Nordenfalk: Kanske det redan är nog taladt om denna icke viktiga punkt, men jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derpå, att den del, som är ifrågasatt att uteslutas, innefattar två olika saker: den ena, att sammanträdet bör offentligen kungöras, och detta tror jag höra till god ordning; samt den andra, att kyrkoherden bör särskildt underrättas om sammanträdet. Detta sednare tror jag också böra stå kvar derföre, att Kammaren bifallit 10 § 3 mom., der det heter: "Kyrkoherden eller den hans ställe företräder, är berättigad att i de mom pastoratet för fattigvårds handhafvande utsedda styrelsers förhandlingar och beslut deltaga". Jag tror detta vara tillräckligt skäl för den sednare delens af momentet bibehållande; och anhåller jag därför om bifall till momentet i dess helhet.

Herr Hasselrot: Som Herr Grefve Mörner icke anhållit om proposition å sitt förslag, så ber jag att få såsom mitt upptaga det samma. Jag vet, att i Andra Kammaren mycken vikt lades på att det skulle vara besvärligt att skicka särskildt bud till kyrkoherden. Om momentet erhåller den lydelse Herr Grefve Mörner föreslagit, så kan pastor, i händelse han icke sjelf läser upp kungörelsen om sammanträdet, af sin medhjelpare erhålla underrättelse derom, och fattigvårdsstyrelsen derigenom undgå besväret.

Jag får därför yrka bifall till Utskottets förslag med den förändring, som Grefve Mörner föreslagit.

Herr Reuterswärd: Då vi nyss i 10 § beslutat, att kyrkoherden skall vara berättigad att deltaga i fattigvårdsstyrelsens förhandlingar och beslut, så förefaller det mig klart, att kyrkoherden måste

underrättas om dess sammanträden, vare sig att de offentligen kungöras eller icke. Dessutom föreställer jag mig, att det finnes sammanträden, då de, som söka fattigunderstöd, icke behöfva vara närvarande, och således blir icke deras rätt förnärmad, om sammanträdena icke alltid offentligen kungöras. Jag skulle visserligen icke hafva något enot att bifalla paragrafen, sådan som den af Utskottet föreslagits, men då jag hör, att Andra Kammaren uteslutit en del af första momentet, så tror jag, att vi mycket väl kunna biträda Andra Kammarens beslut: och anhåller jag derföre om bifall till Herr Faxes förslag.

Herr von Ehrenheim: Jag begärde ordet endast för att instämma med Herr Grefve Mörner, hvars förslag synes mig tillfredsställa alla anspråk. Då kyrkoherden, liksom alla andra, är i tillfälle att få kännedom om fattigvårdsstyrelsens sammanträden genom de offentliga kungörelserna, så anser jag öfverflödigt, att han erhåller särskild kallelse.

Herr Berg: Jag kan icke neka, att jag, i öfverensstämmelse med Andra Kammarens beslut, ansåg det önskvärdt att ur detta moment utesluta stadgandet om så väl det offentliga kungörandet som den särskilda kallelsen till kyrkoherden. Jag trodde icke, att det var nödvändigt, att detta stadgande bibehölles; ty det är redan vanlig praxis att i kyrkan kungörelser uppläsas rörande fattigvårdsstyrelsens sammanträden; och då kyrkoherden har rättighet, men icke skyldighet att vara närvarande, synes det vara alldeles tillräckligt, att kyrkoherden kallas på samma sätt som öfrige ledamöter i fattigvårdsstyrelsen. Att särskildt kalla honom, skulle åtminstone bidraga att öka besväret för ordföranden, då presten ofta nog kan bo på halfannan mils afstånd, och särskildt bud måste skickas, så att qvitto kan erhållas derpå, att han verkligen blifvit kallad. Är då dertill presten icke hemma, när budet söker honom, utan detta måste vänta eller göra en ny resa, blir olägenheten än större. Jag ansåg först fullt tillräckligt att nöja sig med Andra Kammarens beslut, då jag trodde, att en kungörelse i kyrkan skulle falla af sig själf, men då likväl detta icke är så alldeles gifvet, förenar jag mig uti Herr Grefve Mörners förslag.

Herr von Koch: Jag finner det verkligen icke vara lönt att mycket tvista om, huruvida dessa ord skola kvarstå eller icke, då sjelfva kungörelsen säkerligen i alla fall kommer att uppläsas i kyrkan samt presten, efter han är ledamot af fattigvårdsstyrelsen, ändå får underrättelse, när denna har sina sammanträden. Min erfarenhet är tyvärr den, att ehuru presten nu har samma rättighet, så kommer han likväl ganska sällan tillstädes och kanske endast då, när en sak, som särskildt intresserar honom, förekommer, eller man särskildt bedt honom derom. Derföre skulle jag önska, att det finnes en påminnelse om, att han bör komma tillstädes. Ehuru jag är af denna åsigt, anser jag dock, att man bör gå hvarandra till mötes och undvika för mycket sammanjemkningar i mindre viktiga frågor; och

fastän jag icke vill söka förmå någon att frångå sin öfvertygelse, om hvad han anser vara rätt, tror jag likväl, att man kan göra en eftergift uti likgiltiga saker, der man icke kan säga, att det ena eller det andra är hvarken rätt eller orätt; samt anhåller jag derföre om bifall till Herr Faxes förslag.

Herr Lilliehöök: Jag ber att få instämma med Herr Grefve Mörner och Herr Hasselrot. Jag gör det, emedan jag anser öfverflödigt, att någon särskild kallelse afgår till kyrkoherden, då en sådan kallelse ofta nog skulle kunna blifva mera kostsam än hela sammanträdet. Det kan också hända, att presten, som ibland är temligen aflägsset boende, icke träffas hemma, och så kommer han kanske i alla fall till slut icke till sammanträdet.

Friherre Raab: Då min åsigt är den, att ingen person inom fattigvårdssamhället är mera behörig och mera berättigad att vara tillstädes vid fattigvårdsstyrelsens sammanträden än presten, så tror jag, att det är ett fel, om man här underlåter att uttrycka, att presten bör averteras om sammanträdet, om icke för annat, så för att påminna, att han bör vara närvarande. Det är ett fel att icke i författningen uttala denna opinion, när så lämpligen kan ske.

Grefve Mörner, Oscar: I omkring tjugo år har jag varit ledamot af fattigvårdsstyrelser, men jag får upplysa, att jag ännu ingen enda gång sett någon prestman närvarande vid dessa styrelsers sammanträden. Jag har också från flera håll hört, att enahanda förhållande der eger rum. Min åsigt är derföre den, att kyrkoherden icke bör särskildt underrättas: och instämmer jag derföre med Herr Hasselrot.

Herr Beckman: Det torde icke vara riktigt att bestämma lagen uteslutande efter vissa abnorma förhållanden, sådana som de af den siste ärade talaren anförda. Ser man på sjelfva sakens natur eller att kyrkoherden måste vara icke allenast en af de personer, hvilka *ex officio* mottaga anmälan om fattigunderstöd, utan också, till följd af sitt embete, företrädesvis de fattiges målsman och känna till deras förhållanden, så tror jag, att ganska goda skäl tala för att bibehålla stadgandet att kyrkoherden skall särskildt underrättas om fattigvårdsstyrelsens sammanträden. Jag medger, att detta understundom kan förorsaka något besvär, men likväl torde kyrkoherden oftast vara icke allt för aflägsset boende från det ställe, der fattigvårdsstyrelsen har sitt sammanträde. Det är ingalunda för att lätta kyrkoherdens besvär, jag påyrkar, att detta stadgande bibehålles, utan för att sätta honom i tillfälle att fullgöra en pligt, hvars uppfyllande kräfver arbete och möda från hans sida. Denna pligt kan han icke fullgöra om han icke får underrättelse om sammanträdena. Jag medgifver väl, att, om här bibehålles föreskriften att offentligt kungörande skall ega rum, så kan kyrkoherden visserligen derigenom få underrättelse om sammanträdena. Men jag tror, att kyrkoherdens betydelse, såsom representant för de fattige, också fullt kan rättfär-

diga det stadgande, som redan är infördt, hvarför jag icke vill med min röst bidraga till dess borttagande.

Herr Reuterswärd: Det är tänkbart, att en kyrkoherde inom en kommun, der han bor, kan åtnjuta det anseende och förtroende, att han bör vara främsta ledamoten af en fattigvårdsstyrelse. För att han icke skulle vara fullkomligt okunnig om sammanträdena kunde det därför vara riktigt, att i författningen intoges, att han skulle särskildt underrättas; men då jag förutsätter, att kyrkoherden gör sig förtjent af församlingens förtroende, så blir han väl underrättad om sammanträdet på samma sätt som alla öfriga ledamöter i fattigvårdsstyrelsen. Är deremot kyrkoherden i församlingen öfverflödigg vid dessa sammanträden, så tjenar det till ingenting att kalla honom särskildt; och anser jag därför, att vi tryggt kunna bifalla hvad Herr Faxe föreslagit.

Herr Odelberg: Jag ber att få instämma med Friherre Raab och Biskop Beckman deruti, att kyrkoherden i församlingen är en person, som icke bör saknas vid fattigvårdsstyrelsens sammanträden. Då kungörelse om sammanträdena emellertid skola uppläsas från predikstolen, anser jag, att han på detta sätt bör erhålla tillräcklig underrättelse derom.

Egentliga anledningen, hvarför jag begärde ordet, var den, att en talare från Östergötland yttrade, det han, som i tjugo år varit ordförande i fattigvårdsstyrelse, icke någonsin sett en prestman vara närvarande vid styrelsens sammanträden. Jag ville med anledning deraf upplysa, att presterskapet på alla orter icke visa så stor liknöjdhet, ty i den kommun jag tillhör har sällan inträffat, att kyrkoherden *icke* varit närvarande.

Herr Berg: Med anledning af Friherre Raabs yttrande, att det vore nödvändigt, att kyrkoherden särskildt kallades, ber jag att få fästa hans och Kammararens uppmärksamhet uppå, huruvida åtgärd af fattigvårdsstyrelse, i händelse kyrkoherden icke är hemma och anträffas af budet, samt erkännande af honom, att han erhållit del af kallelsen, således icke kunnat fås, bör vinna laga kraft eller icke. Jag tycker, att det skulle vara bra hårdt, om en fattigvårdsstyrelsens ordförande därför, att icke qvitto af kyrkoherden kunnat erhållas, skulle behöfva till annan dag eller till annan vecka sammankalla styrelsen, för att dess åtgärder skulle vinna laga kraft.

Här har yttrats, att en kyrkoherde bör sjelfmant kunna skaffa sig kännedom om, när sådana sammanträden hållas. Jag gillar detta fullkomligt, såvida sammanträdet hålles i den församling, der pastor är boende. Men det finnes pastorat, der, såsom i min hemtrakt, kyrkoherden har flera församlingar, och det är således icke alltid gifvet, att han skall erhålla kunskap om sammanträdet genom kungörelsen.

Ehuru i nu gällande fattigvårdsförordning finnes stadgad ett åliggande för kyrkoherden att, om han icke är ledamot af kommunalnämnden, likväl sin embetspligt likmätigt, deltaga i fattigvårds-

styrelsens sammanträden, så får jag det oaktadt bekänna, att jag har samma erfarenhet som Herr Grefve Mörner, eller att jag aldrig sett någon prestman vara närvarande vid fattigvårdsärendens handläggning. Då det likväl förut varit kyrkoherdens pligt och numera blott blir en hans rättighet, så anser jag, att det så mycket mindre bör vara en skyldighet för fattigvårdsstyrelsen att särskildt kalla kyrkoherden, isynnerhet i sådana sammanträden ofta nog hållas en gång i månaden eller kanske en gång med en gång i veckan. Sådana sammanträden påkallas merendels af en anmälan af fattige, hvilka således nog derom blifva upplyste, så att de icke förhindras att göra sina anspråk gällande; och kyrkoherden bör, om han är derför intresserad, genom kungörelserna kunna erbålla underrättelse derom, utan att fattigvårdsstyrelsens ordförande bör särskildt låta kalla honom. Jag vill således instämma i det yrkande som Herr Grefve Mörner framställt.

Friherre von Essen: Det kan visserligen synas som detta tillägg i momentet vore af obetydlig vikt, men jag finner det likväl icke vara så alldeles oviktigt. Jag tror, att kyrkoherdens inflytande kan vara af mycket betydelse, särskildt vid sådana tillfällen, då en fattigvårdsstyrelse gerna skulle se, att han icke vore närvarande, och då den, så mycket som möjligt, ville undandraga sig värden om de fattiga. Just för den händelse att fattigvårdsstyrelsen skulle vara så beskaffad, att den funne skäl att vid sina sammanträden undandraga sig kyrkoherdens närvaro, för den händelse att han vore af den åsigt, att fattigvården borde bättre handhafvas, finner jag viktigt, att han blir kallad. Hans närvaro kan också vara af betydelse af en annan anledning, och det är den, att, då han vanligtvis bäst kommer i kännedom om de fattigas behof, kan han också vara i tillfälle att vid fattigvårdsstyrelsens sammanträden gifva goda upplysningar. Jag vill icke påstå, men det skulle kunna låta tänka sig, att en fattigvårdsstyrelse funne för godt att sammanträda utan kyrkoherden och för honom dölja, när sammanträden höllos.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner. Oscar: Med anledning af ett yttrande af en ärad talare från Stockholms län, hvilken måtte hafva missförstått mig, får jag, för att icke tillskansa mig en ära, som mig icke tillkommer, först anmärka, att jag icke varit ordförande i fattigvårdsstyrelse i tjugo år, utan endast ledamot.

På det att icke heller genom missförstånd af mitt förra yttrande skugga må falla på en man, som icke förtjenar det, ber jag att få nämna, att jag bor i en *annekförsamling*, och att kyrkoherden aldrig varit närvarande vid denna församlings fattigsammanträden. Huru förhållandet kan vara i moderförsamlingen, är en sak, som jag icke känner. Jag har visserligen gårdar i fyra andra församlingar, der jag likväl icke är ledamot af fattigvårdsstyrelsen, men icke heller der har jag försport, att presterskapet i någon väsendtlig mån ingripit i dessa förhållanden. Då fattigvården numera regleras af borgerlig lag, kan jag icke förstå, hvarför kyrkoherden skall vara sjelfskrifven

och anledningen till detta stadgande, att han skall särskildt underrättas, hvilket medför mycket besvär.

Jag fortfar således i mitt förra yrkande.

Herr Thyselius: Det beslut som Andra Kammaren fattat sönderfaller, i hvad det skiljer sig ifrån Utskottets förslag, uti tvenne delar: den ena, att underrättelse om fattigvårdsstyrelsens sammanträden icke skall offentlig kungöras, och den andra, att kyrkoherden icke skall om dessa sammanträden särskildt underrättas.

Hvad förra delen angår, så ansåg man inom Utskottet, likasom inom komitéen, att det offentliga kungörandet borde ega rum äfven derföre, att det borde stå de fattige, hvilka kunde hafva något att andraga hos fattigvårdsstyrelsen, ehuru de icke till sammanträdet särskildt kallades, öppet att der inställa sig och närmare redogöra för sina behof, då dessa der skulle pröfvas. Ett sådant den fattige lemnadt tillfälle att personligen komma tillstädes, ansågs i Lag-Utskottet vara af den vikt, att vid behandlingen af en sednare del af lagförslaget, der det var fråga om rättighet för stads- eller landsförsamling att öfverlemnna pröfningen af fattigvårdsstyrelsens beslut åt särskild nämnd, detta ansågs icke böra ega rum på landet, till stor del derföre att icke något stadgande om offentlighet vid nämndens sammanträden fanns i förslaget intaget.

Beträffande åter den omständigheten, att kyrkoherden icke skulle särskildt underrättas, så har 1869 års Riksdag uttalat den åsigt, att det vore en hans embetspligt att vid fattigvårdsstyrelsens sammanträden vara tillstädes, då han fann behofvet det påkalla. Så strängt har visserligen hvarken Kongl. Maj:t eller Lag-Utskottet uppställt paragrafen, men önskligt är det dock i allmänhet, att han eller hans ställföreträdare kommer dit. Att särskildt underrätta honom, måtte väl icke vara förenadt med så stort besvär, som man förmenat. Är sammanträde inom den församling der han sjelf är tjenstgörande, så läser han nemligen upp kungörelsen om sammanträdet och får på detta sätt underrättelse derom. Är det återigen fråga om fattigvårdsstyrelse i annexförsamling, och kyrkoherden icke sjelf predikar der den söndag kungörandet derom sker, så kan han väl ändock hädanefter, som hittills, utan särdeles omgång eller kostnad få underrättelse om sammanträdet, såvida han icke, hvad oftast torde inträffa, en gång för alla gifvit uppdrag åt komministern att företräda hans ställe vid fattigvårdsstyrelsens sammanträden.

Om det eljest finnes ändamålsenligt att i författningen bibehålla detta moment i sin helhet, anser jag icke skäl, att Första Kammaren, endast derföre att Medkammaren uteslutit sednare delen af momentet, nu skulle göra på samma sätt. Om icke desto mindre så sker, får Kongl. Maj:t genom den skrifvelse, som aflätes, icke kännedom om begge Kamrarnes åsikter i denna fråga, utan endast om den ena Kammarens och detta är icke allt hvad Kongl. Maj:t bör få veta.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels att

det förevarande momentet måtte bifallas; dels af Herr Faxe, att detsamma skulle antagas med uteslutande af den sednare delen, börjande med orden: "börande å landet" etc.; och dels slutligen af Herr Hasselrot, att momentet skulle godkännas med uteslutande af orden: "samt kyrkoherden i församlingen meddelas."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet oförändradt, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, sedermera proposition på antagande af Herr Faxes förslag, då svaren likaledes utföllo med många nej jemte åtskilliga ja. och slutligen proposition på bifall till det af Herr Hasselrot gjorda yrkandet, hvilken proposition besvarades med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Sedan votering blifvit begärd samt Kammaren, uppå Herr Grefvens och Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit bifall till momentet oförändradt, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 1:sta momentet i 17 § af Lag-Utskottets förslag till förordning angående fattigvården med den förändring, att orden "*samt kyrkoherden i församlingen meddelas*" från momentet uteslutas, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej bifalles momentet oförändradt.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—55;

Nej—14.

2:dra och 3:dje mom.

Biföllos.

§§ 18—21.

Biföllos.

§ 22.

Herr Statsrådet Wennerberg: Bland de få förändringar i Kongl. Maj:ts förslag, som Lag-Utskottet ansett sig böra vidtaga, äro egentligen tvänne af mera väsendtlig art och till dem torde höra den förändring, som blifvit gjord i denna paragraf. I öfverensstämmelse med Riksdagens önskan har Kongl. Maj:t i 22 § ansett, att hvarje

svensk

svensk medborgare bör ega hemortsrätt i den församling, hvarest han för två på hvarandra följande år senast blifvit eller bort blifva mantalsskrifven. Dessa ord, "*två på hvarandra följande år*", äro af Utskottet utlemnade. Utskottet har angifvit sina skäl härtill i Utlåtandet sidd. 9—11, och jag anhåller att i all korthet få genomgå och granska desamma. Innan jag gör detta, vill jag dock erkänna att det varit med den största tvekan, som jag bestämt mig i denna punkt, och jag tillstår att ännu i närvarande stund jag icke är fullt viss om antingen föreskriften om två mantalsskrifningar, enligt Kongl. Maj:ts förslag, eller om en sådan, som Lag-Utskottet formulerat den, är mest ändamålsenlig. Jag tror ej heller att detta med säkerhet kan af någon afgöras a priori.

Lag-Utskottet anmärker först: "att, om äfven för närvarande, då hemortsrätten berodde af endast en mantalsskrifning, det icke sällan var förenadt med mycken svårighet att kunna åstadkomma den för bestämmande af en persons hemortsrätt nödiga utredning, helst, ehvad mantalsskrifning egt rum eller icke, det måste undersökas och prövas, hvarest sådan skrifning rätteligen bort ske, mycket större svårighet skulle uppstå, om det för bestämmande af en persons hemortsrätt skulle vara nödigt utreda, hvarest han sednast för två på hvarandra följande år författningsenligt bort vara mantalsskrifven". Jag har redan till Statsråds-protokollet anført, att jag anser svårigheterna vid bestämmandet af en persons hemortsrätt blifva betydligt ökade genom föreskriften om två mantalsskrifningar och jag erkänner således i detta afseende riktigheten af hvad Lag-Utskottet sagt; men jag kan ur en annan synpunkt ej heller underlåta att godkänna den anmärkning, som af en reservant blifvit gjord vid denna paragraf, att nemligen till principen fordran af två mantalsskrifningar är riktigast. Är nu detta fallet, så måste ett sådant inkast, som att det skulle förorsaka större svårighet, det vill säga ett ökadt besvär för myndigheterna att taga reda på en persons hemortsrätt, vika. Svårigheterna äro dessutom icke öofvervinnerliga; de kunna icke gerna blifva värre än åtskilliga af de, för hvilka myndigheterna redan nu äro utsatta vid utredningen af rätta hemorten för vagabonder och deras vederlikar. I de flesta fall lyckas man, att ganska långt tillbaka spåra deras vistelseorter.

Vidare anser Utskottet, i andra punktens förra del, "att ett sådant stadgande, som i sjelfva verket utgjorde en hufvudsaklig återgång till hvad uti ifrågavarande hänseende var stadgadt i 1847 års förordning, nemligen att en hvar skulle i fattigvårdshänseende tillhöra det fattigvårdssamhälle, hvarest han sist under tre på hvarandra följande år stadigt vistats, skulle o. s. v. Jag tror att detta påstående beror på ett missförstånd och kan icke se i hvad mån föreskriften om två mantalsskrifningar kan utgöra en återgång till 1847 års förordning. Då det der gälde tre års stadigt vistande, så tänker man sig troligen att det här gäller *två*, och jag har verkligen från åtskilliga håll hört, att de två mantalsskrifningarne fattas såsom liktydiga med två år; men en sådan tolkning får jag på det bestämdaste motsätta mig, enär Kongl. Maj:ts förslag omfattar icke längre

tid än Utskottets, eller *ett* år. I samma punkts senare del fortsätter Utskottet: "Synnerligast om dermed förenades stadgandet, att den, som efter fyllda 15 år icke själf förvärfvat hemortsrätt, skulle ega den hemortsrätt hans moder vid hans födelse egde, föranleda långvariga tvister emellan de särskilda samhällena, ofta medförande resultat, som skulle synas i hög grad obilliga". Hela detta antagande synes mig ega lika litet tillämpning på Kongl. Maj:ts proposition som på Utskottets förslag, och hvad det obilliga resultatet beträffar, så blifver det obilligare efter Utskottets förslag, än efter Kongl. Maj:ts, som fordrar åtminstone någon tids vistelse inom fattigvårdssamhället.

I tredje punkten heter det "att stadgandet skulle inom de särskilda fattigvårdssamhällena leda till vidriga samt för de arbetande — särdeles olycksbringande vexationer". Sådana finnas allaredan, och jag kan icke se, att man genom antagandet af Utskottets förslag skall bättre lyckas att undvika dem. Tiden för hemortsrättens faktiska inträdande är ungefär densamma i Kongl. Maj:ts som i Utskottets, och då man betänker, att mantalsskrifning icke får nekas utan laga skäl och att det är den verkliga vistelsen som bestämmer hemorten, så inser jag icke, huru Kongl. Maj:ts förslag i detta afseende skulle kunna föranleda större olägenheter än Utskottets.

Hvad som emot Kongl. Maj:ts förslag säges i *fjerde* punkten kan likaväl sägas emot Utskottets och dessutom emot hvarje förslag, deri hemortsrätten är byggd på mantalsskrifning.

I *femte* punkten anmärker Utskottet "att det ändamål som afsetts med rote fördelnings införande skulle äfventyras" genom de två mantalsskrifningarne. Härvid vill jag endast påminna derom, att Kongl. Maj:ts proposition ingenstädes stadgar att regeln för hemortsrätts förvärfvande i *kommun* gäller för sådan rätts förvärfvande i *rote*. För denna blifver bestämmelsen beroende af vilkoren för rote fördelningsbeslutet enligt 8 § 2 mom.

I *sjette* punkten säges "att erforderligt skydd mot någon gång försporda försök att från ett till annat fattigvårdssamhälle insmyga fattighjon ej heller vunnas" genom detta stadgande. Man har här såsom bevis framtagit ett exempel. Jag kan icke neka att såväl påståendet är samt, som exemplet väl valdt. Det enda jag här till försvar kan säga, är att alldeles samma förhållande, som detta exempel visar, kan inträffa efter Utskottets förslag, då året, som här omtalas, räknas från mantalsskrifningen, det vill säga den mantalsskrifning, som föregår fardagen. Om således Kongl. Maj:ts förslag i detta afseende ej lyckats undanröjda en redan befintlig svårighet, så delar det denna brist med Utskottets.

Hvad slutligen vidkommer påståendet i sista punkten att vida större skydd för kommunen "vunnas derigenom, att den tid, efter hvars förlopp en dit inflyttad person kunde komma att betunga samhället med fattigvård, förlängdes till ett år", så är detta lika lätt att skäligen betvifla, som antaga.

Dels såsom ledamot och dels såsom ordförande i fattigvårdsstyrelse inom en kommun i mellersta Sverige har jag varit i tillfälle att inhemta den erfarenhet, att, om det å ena sidan är högst angelä-

get för samhället att en längre tid bestämmes för hemortsrätts förvärfvande än den, som nu eger rum, så är det å den andra för den fattige af högsta vikt att denna rätts förvärfvande icke försvåras genom någon längre tidsbestämmelse.

Att det är ganska svårt att afgöra, hvilket förslag i denna punkt har företrädet, Kongl. Maj:ts eller Utskottets, synes alltså vara obestriddigt. För det förra har Riksdagen 1869 kraftigt uttalat sig och hos Kongl. Maj:t begärt gillandet af två mantalsskrifningar för hemortsrätts förvärfvande, hvilket ock af Kongl. Maj:t pröfvats ändamålsenligt; för det senare talar komiterades utlåtande, understödt af Kammarrätten, och en stor del af Kongl. Maj:ts Befallninghafvande. Redan detta förhållande torde få gälla såsom ett bevis på sanningen af hvad jag nyss vågade påstå, nemligen att man svårigen a priori kan skaffa sig full visshet om, hvilketdera förslaget till förevarande paragraf är det bättre.

Herr Dickson: Då denna paragraf onekligen är en bland de viktigaste, så tillåter jag mig framställa några anmärkningar mot Utskottets förslag till redaktion af densamma. Jag behöfver icke för Kammaren framhålla den enhällighet hvarmed Kammaren för två år sedan yttrade sig angående två mantalsskrifningar såsom vilkor för vinnande af hemortsrätt. Då ärendet bereddes i den komité som derför tillsattes, var det först efter vidlyftiga diskussioner, som kommittéen stadnade i det beslut att blott en mantalsskrifning skulle vara erforderlig och att en person skulle hafva hemortsrätt der han författningsenligt blifvit eller bort blifva mantalsskrifven. Mot detta beslut voro dock två af komitéens ledamöter reservanter och var jag den ene af dessa.

Kongl. Maj:t har nu i sitt förslag upptagit Riksdagens bestämmelse, men Utskottet har frångått detta, och för min del skulle jag vilja yrka att Kammaren måtte afslå Utskottets förslag samt skall i största korthet angifva skälen dertill.

Hemortsrätt är, fastän det icke står här, i komitéens betänkande ganska lämpligt uttryckt såsom en förmån. Till vinnande af en förmån fordras att göra något, och mig förefaller att, om jag blott flyttar in och blir mantalsskrifven, så har jag ännu ingenting gjort. Enligt alla andra länders lagar stadgas vissa års vistande i en kommun för hemortsrätts förvärfvande, såsom fem, tio till femton år. Här hafva vi nu förut haft de tre åren och detta var kanske något för mycket, men enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle det blott blifva ett år, hvilket deremot icke torde vara för högt tilltaget. Utskottet har emellertid föreslagit en mantalsskrifning såsom vilkor för förvärfvandet af hemortsrätt, men, mina Herrar, när man gifver en förmån och uttryckligen säger såsom Utskottet gjort i 25 §:

”Har någon för sig, hustru eller minderårigt barn, kommit i behof af fattigvård enligt 1 §, innan ett år förflutit sedan han, till följd af inflyttning, blifvit eller bort blifva mantalsskrifven inom visst fattigvårdssamhälle, eller har den, som, med afseende å tilltänkt inflyttning, mantalsskrifvits inom visst fattigvårdssamhälle, dit ej inflyttat; anses personen icke hafva hemortsrätt i det fattigvårdssam-

hålle inom hvilket han sålunda blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, utan behåller han den hemortsrätt han näst derförut egde“, så tager Utskottet tillbaka hvad det en gång gifvit, enligt 22 §; ty om en person är i behof och gör anspråk på att åtnjuta sin hemortsrätt, så får han det icke förr än ett år sedan han blifvit mantalsskrifven. Jag anser för min del att det i alla hänseenden är fördelaktigast om det af Riksdagen för två år sedan fattade beslutet, att två mantalsskrifningar skulle stadgas såsom vilkor för hemortsrätts förvärfvande afven nu vidhålles och vågar vördsamt hemställa att Kammaren, med afslag af Utskottets förslag, ville för sin del besluta att 22 § skall erhålla den lydelse, som den har i den af Kongl. Maj:t aflättna proposition.

Herr Heijkenskjöld: Då jag begärde ordet hade jag mig icke bekant att chefen för Ecklesiastik-departementet skulle yttra sig angående denna paragraf, men då nu så skett och han i sitt anförande uttalat de åsikter, som jag anser vara de rätta, så kan jag fatta mig ganska kort. Jag ber att få instämma i Herr Hasselrots reservation och gör det särdeles på det af honom framhållna motiv dertill, nemligen: “att, då rätt till fri inflyttning bör bibehållas, det synes tillbörligt, att i fattigvårdssamhälleernas hand nedläggas någon motvigt mot den genom den fria flyttningen uppkommande möjlighet för ett samhälle, att på ett annat kasta bördan af underhållet utaf personer, som i det förra blifvit utarmade; hvilken motvigt i någon mån vinnes genom ett års provfotid, af hvilken den idoge och ordentlige arbetaren ej har något att befara“. Det är nemligen verkligen förhållandet inom åtskilliga kommuner, att, då de finna att en eller annan derstädes bosatt person snart skall blifva i behof af fattigunderstöd, så söka de på alla möjliga sätt att blifva af med denna person. Utan att vidare förlänga diskussionen, yrkar jag således afslag å Utskottets förslag och bifall till den Kongl. propositionen i denna del.

Grefve Wachtmeister, Hans: Då jag vid 1869 års riksdag tillhörde dem, som påyrkade två mantalsskrifningar, så torde det tillåtas mig att angifva några skäl, hvarför jag nu finner mig icke kunna motsätta mig det förslag, hvartill Utskottet kommit. Det ligger helt enkelt deri, att jag ej kunnat undgå att vara tillgänglig för de öfvertygande skäl, som anförts för den sednare åsigten. Utåtanden, som från olika auktoriteter som handhafva tillämpningen af denna författning blifvit afgifna, visa huru stora svårigheter skola uppstå genom två mantalsskrifningar och då för öfrigt de stridiga uppfattningar, som i detta ämne förekommit, fullleligen visa svårigheten att här komma till ett bestämdt omdöme, torde det icke heller vara bevis på något stort vankelmod, om man i denna fråga efter två år förändrat åsigt.

Till en början får jag nämna, att skilnaden ligger mera i principen än i verkligheten. Jag medger att ur principiell synpunkt två mantalsskrifningar hafva företrädet, ty derigenom uttalas den regeln att viss tid bör förflyta innan hemortsrätten inträder, och i annat

fall inträder hemortsrätten genast, enär det är endast undantagsvis att den ej följer förr än efter viss tid. Men hvad jag egentligen fäst mig vid, är de stora praktiska svårigheter, som skola uppstå vid tillämpningen, i händelse man bestämmer två mantalsskrifningar. Hvar och en, som handlagt fattigvårdsärenden, vet huru svårt det redan är att bestämma, hvarest en person bort vara mantalsskrifven en gång. Förordningen om mantalsskrifning säger, att hvar och en skall vara mantalsskrifven, der han bor eller i följd af sitt vistande anses böra hafva sitt hemvist, men det är mycket svårt att bestämma om vistandet på en ort varit utaf den beskaffenhet, att det bort grundläggas mantalsskrifning. Ofta har en person vistats lika lång tid i olika samhällen, men hans vistande i ena eller andra samhället kan hafva varit af olika beskaffenhet. Han kan bo i ett samhälle, men dagligen arbeta i ett annat. Härvid förekomma en stor mängd omständigheter, som måste tagas i betraktande. Vidare får man betänka att ett utslag, som Konungens Befallningshafvande afkunnat, är utsatt för att blifva förändradt i de efterföljande instanserna, både hos Kammarrätten och hos Kongl. Maj:t. Det är således tydligt att svårigheterna blifva än större om man blifver tvungen att utröna hvarest en person varit mantalsskrifven två gånger. Har nu Konungens Befallningshafvande lyckats att få reda på en kommun, hvarest en person bort vara mantalsskrifven två gånger å rad eller kanske på två kommuner, der han bort mantalsskrifvas, så händer det allt för lätt att detta utslag eller, om det är två, ettdera af dem blifver upphäfdt och följden blir då, att man måste ut och söka efter en ny kommun, der personen rätteligen bort mantalsskrifvas. Jag tror att detta leder till ett långvarigt uppehåll i frågans afgörande, som ingalunda kan vara nyttigt, och till stor skada för staten, som finge öfvertaga fattigvården för ett stort antal af just sådana lösdrivare, som icke låta mantalsskrifva sig. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag.

Grefve Posse: Om man också kan vara af olika tankar, och hylla olika teorier om obligatorisk fattigvård skall ega rum eller ej, och huru vidsträckt den bör vara, så kan man väl icke vara af olika tankar derom, att fattigvård skall lemnas af det samhälle, åt hvilket arbetskraften förut blifvit egnad. Det är just den omständighet, att hittills så ofta händt att en person arbetat i ett samhälle och att ett annat samhälle måst åt samma person lemna fattigunderstöd, som gjort oss mest missnöjda med den hittills varande fattigvårdslagen. Det är åtminstone min erfarenhet, att det har varit för både mig och mina vänner ganska motbjudande att veta att en person, som egnat sin arbetskraft åt andra samhällen, endast genom en enda skattskrifning blifvit lagd en annan kommun till last. Jag skulle tro att just denna omständighet föranlett missnöjet, och deraf följer, att, om en förbättring skall ske, måste man försöka att försvåra för en person att förvärfva försörjningsrätt i en kommun. Såsom en naturlig konsekvens af dessa premisser följer, att det stadgande, som försvärar detta, måste vara jemförelsevis bättre och att Kongl. Maj:ts förslag, som innehåller att två mantalsskrifningar

skall ega rum, således är bättre än Utskottets förslag. För min del får derföre förena mig i Herr Hasselrots reservation och yrka att Kammarén måtte besluta att tjugoandra paragrafen måtte erhålla den lydelse, som Kongl. Maj:ts proposition innehåller.

Herr Berg: Då nästan alla talare omfattat den åsigt, som jag anser vara den rätta, skulle det kanske vara onödigt att vidare derom orda, men jag ber dock att få tillägga ett par ord.

Jag är icke bland dem, som anse att det i 1847 års förordning förekommande stadgande, att en hvar skulle i fattigvårdshänseende tillhöra det fattigvårdssamhälle, hvarest han sist under tre på hvarandra följande år stadigt vistats, varit olyckligt. Lika med den siste talaren anser jag att, när hemortsrätt är en förmån, så bör icke denna förmån gälla för en person, som kommer till en ort och blott en kortare tid derstädes uppehållit sig. Enligt den nuvarande författningen är sex månader den tid, som fordras för hemortsrätts vinnande. Den redaktion, Utskottet nu föreslagit, tyckes tyda derpå, att ej ens så lång tid behöfves, men då, efter min tanke, den kortaste tid för hemortsrätts vinnande, som bör ega rum, är ett år, och efter hvad jag här hört Kongl. Maj:ts förslag knappast fordrar mer än ett år, så synes mig detta förslag vara det bästa af de nu föreliggande. Jag har ett skäl, som jag vill särskildt åberopa såsom stöd derför, att sex månader är för kort tid för en person att vinna hemortsrätt i en församling och det är, att en församling, som vill blifva af med en person, skickar honom till en annan församling, att derstädes uppehålla sig de sex föreskrifna månaderna. Så händer ofta nog med häfdade qvinnor för att slippa både dem och barnen på fattigvården. Jag tror att de af denna Kammares ledamöter, som någon längre tid varit bosatta i Göteborg, kunna intyga, att församlingar dit inskickat fattiga och betalt för dem under sex månader för att sedan vara af med dem, hvaraf blifvit en följd att dessa personer sedan fallit Göteborgs fattigvårdssamhälle till last, och det är min fulla öfvertygelse att samma förhållande inträffat på andra ställen. Af dessa orsaker jemte de flera, som förut anförts, instämmer jag med dem, som yrkat afslag på Utskottets förslag och bifall till det förslag till lydelse af 22:dra paragrafen, som Kongl. Maj:ts proposition innehåller.

Herr von Koch: De talare, som förnämligast yttrat sig för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, hafva likväl medgifvit att det i sjelfva verket skulle leda till samma resultat, hvilketdera förslaget man bifaller. Om nu resultatet i sjelfva verket blifver detsamma och efter hvad vi hört det är mera praktiskt att gå till väga såsom komitéén och Utskottet gjort, så förefaller det mig vara ett obefogadt rechthaberei att försöka vilja vinna sitt mål på en krångligare väg. Hvad den siste talaren sagt förstår jag icke rätt, ty det lärer väl blifva svårt bevisa att ett år icke är längre än sex månader såsom den nu gällande lagen fordrar. Komiterade hafva ansett det förslag som Utskottet nu tillstyrkt vara det lämpligaste. Andra Kammarén har antagit detsamma och då det skulle underlätta möjligheten att komma

öfverens med Andra Kammaren, så anser jag vid dessa förhållanden min pligt vara att frågå den åsigt jag vid 1869 års riksdag hyste, helst jag icke då var så upplyst om alla sakförhållanden som nu. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Thyselius: Jag har under komiterades sammanträden i Lag-Utskottets sessioner och nu här hört, huru med en konsekvens, som fordrar sitt erkännande, man velat grunda påståendet att två mantalsskrifningar borde bestämma hemortsrätten på Riksdagens år 1869 bestämdt uttryckta åsigt att så borde vara, och icke annorledes. Vill man likväl fördomsfritt undersöka huru härmed sig rätteligen förhåller och för sådant ändamål gå till Riksdagens skrifvelse, så finner man att denna skrifvelse i afseende på nu ifrågavarande del af ärendet endast innehåller följande ord, nemligen att ett temligen allmänt missnöje vore rådande öfver den i förordningen bestämda korta tid af sex månader, efter hvars förlopp en person i anseende till försörjningsrätt skulle anses tillhöra ett samhälle, och riktigheten af denna Riksdagens åsigt har icke blifvit jäfvad af någon. Vål är det sant, att, när Riksdagen sedermera sammanfogade programmet för en ny fattigvårdslag, deruti blef intaget, att hemortsrätt förvärfvas i det samhälle, der någon efter fylda femton år vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar sednast varit eller bort vara skattskrifven, men det torde icke vara vågadt det påståendet att, när detta program i en hast blef nedskrifvet och godkänt, man mera afsåg att fastställa den tidrymd, som för vinnande af hemortsrätt borde stadgas, än att noga afväga de ordalag, hvarmed i en blifvande författning denna tidrymd skulle betecknas, och till yttermera visso inskränkte sig slutligen Riksdagen till den anhållan, att den nya förordningen måtte utarbetas i *hufvudsaklig* öfverensstämmelse med de af Riksdagen angifna grunder. Då nu Riksdagen för vinnande af hemortsrätt ansett endast böra fordras den tid, som förflyter mellan två mantalsskrifningar, eller ett år, samt Utskottet åter föreslagit att i händelse någon kommit i behof af fattigvård innan ett år förflutit sedan han blef inom ett visst fattigvårdssamhälle mantalsskrifven, hemortsrätt derstädes icke skulle honom tillkomma, så lär man finna att i innehåll, ehuru icke i uttryckssätt, bägge förslagen likna hvarandra och att förty det af Utskottet förordade är upprättadt icke allenast, såsom Riksdagen begärt, i hufvudsaklig, utan i fullkomlig öfverensstämmelse med programmet af år 1869. Allt skäl att yrka detta förslags förkastande på den grund, att det afviker från programmet, saknas följaktligen. Också hafva vi här hört ledamöter i det Utskott, hvars förslag blef år 1869 af Riksdagen gilladt, nu yttra sig till förmån för hvad Lag-Utskottet förordnat, och efter hvad man erfarit har Andra Kammaren redan fattat beslut i öfverensstämmelse med hvad sistnämnda Utskott tillstyrkt. Hittills har jag endast talat derom, att Lag-Utskottets förslag kan vara lika godt, som det, hvilket man velat sätta upp emot detsamma, men då detta sednare blifvit äfven af Kongl. Maj:t i den nädiga propositionen godkänt, lärers detsamma ändock icke böra öfvergifvas, med mindre visas kan, att det i vissa hänseenden står tillbaka för sin medtäflare, och jag

bör bekänna, att det var först efter mångsidig och mogen öfverläggning, som komiterade, hvilka till en början ämnade formulera paragrafen i öfverensstämmelse med programets ordalydelse, funno sig böra framkomma med det förslag som Lag-Utskottet sedermera upptog såsom sitt. För ett eller annat af de verkande skälen utbeder jag mig nu att få i all korthet redogöra — Till en början vill jag då erinra om, huruledes genom Kongl. Förordningen den 25 Maj 1847 blef stadgadt, att hemortsrätt i en kommun förvärfvades genom tre års stadigt vistande derstädes, men att det ej dröjde längre än till nästföljande året innan Rikets Ständer funno sig böra till Kongl. Maj:t aflåta en underdånig skrifvelse med anhållan om en allmän revision af nämnda förordning, uti hvilken skrifvelse, likasom i en senare af år 1851, anfördes att förenämnda i 1847 års förordning införda bestämmelse föranlett en allmän missbelåtenhet, enär deraf påkallades långvariga och besvärliga utredningar, förorsakades tvister emellan församlingar, verkades att personer, hvilka, sedan de uppnått femton års ålder aldrig vistats inom det samhälle, dit de vid nämnda ålder hörde, omsider vid långt framskriden ålder till detsamma återkastades. Med anledning af detta allt blef stadgandet, såsom hvarken lämpligt, billigt eller rättvist, uppå Rikets Ständers begäran år 1853 upphäfdt, och i stället, äfven i öfverensstämmelse med representationens förslag, stadgadt att en hvar skulle i fattigvårdshänseende tillhöra det samhälle, der han sednast blifvit mantalsskrifven. En hvar lär inse att genom antagande af två mantalsskrifningar, såsom vilkor för hemortsrätt, man skulle åter draga öfver sig en god del af de stora svårigheter och bekymmersamma utredningar hvilka 1847 års förordning framkallade, svårigheter och invecklingar, hvaraf de särskilda kommunerna skulle väsendtligast komma att lida. En annan, vida känbarare och mer olycksbringande följd deraf, om två mantalsskrifningar skola fordras för vinnande af hemortsrätt ligger deruti, att derigenom uppkommer en ytterlig svårighet för en stor del af den endast af sitt arbete sig lifnärande befolkningen att vinna stadigt hemvist och betryggad framtid. Jag tänker mig en person ännu i kraftfull ålder, men välsignad med många barn. För honom torde väl hinder icke möta att för ett år vinna anställning; men det andra året kommer husbonden eller husbondens socknemän, som kunna befara, att arbetskraften sviker eller familjefadren faller ifrån och hvilka förutse att i sådant fall genom personens kvarblifvande inom församlingen, denna får på sig öfverflyttad omsorgen om de många värnlösa barnen och derigenom fattigvårdsutgifterna förökade, uppsäger eller förmår husbonden att till förekommande deraf uppsäga personen till afflyttning innan tiden för den andra mantalsskrifningen träder in, och personen, hvilken, om han fått stadna, kunnat genom sitt arbete icke allenast försörja sig och uppfostra barnen utan ock möjligen medelst omtänksamhet bereda sig och dem en förbättrad ställning, drifves nu ut. såsom en fogelfri, från församling till församling, för att söka sitt bröd, hvilket ju längre jagten fortsättes, blifver allt knappare och svårare att finna, tills slutligen fattigvården får taga omsorg om de olyckliga. Sådant har händt och sådant kommer att hända, ty lagstiftningen skulle dertill drifva och förmå äfven eljest välvilliga

personer, för att skydda sig mot andra hårdhertade kommuner. Men det skydd för fattigvården som sålunda ville vinnas, vunnas icke, derest man hade att göra med en lat, liknöjd eller motspänstig person som kände till mantalsskrifningsförordningen och ville begagna sig af dess stadganden. Han kunde nemligen underlåta att söka bereda sig annan plats, utan stadnade i församlingen qvar till nästa mantalsskrifning, och blefve då i dess längd upptagen och sålunda vid församlingen fästad. Annu ett ord! Församlingen är indelad i rotar. Personen flyttar efter ett år ifrån en rote till en annan. Han tillhör nu i fattigvårdshänseende församlingen eller kommunen, men icke någon viss rote. Så uppstår en särskild fattigvård för socken i sin helhet, och olägenheterna deraf inses lätt.

Om jag lyckats ådagalägga att Utskottets förslag bereder alla de fördelar, som man trott sig vinna genom antagandet af den Kongl. propositionen, men att åtskilliga svårigheter, som denna komme att medföra, uteblifva, derest Utskottets betänkande gillas, så tviflar jag icke att denna Kammare skall, såsom Andra Kammaren redan gjort, bifalla betänkandet jemväl i denna del.

Herr Stråle: Lika med en föregående talare anhåller jag att få fästa uppmärksamheten på innehållet af tjugofemte paragrafen, der det stadgas, att, om en person kommit i behof af legal fattigvård innan ett år förflutit sedan han till följd af inflyttning blifvit eller bort blifva mantalsskrifven inom visst fattigvårdssamhälle, eller om personen dit ej inflyttat, så upphör den hemortsrätt, som han eljest skulle genom inflyttningen förvärfvat. Efter mitt omdöme är skilnaden, vid tvister angående ersättning för lemnadt fattigvårdsbidrag, ganska väsendtlig emellan förslaget om två mantalsskrifningar och Utskottets förslag. De personer, som blifva föremål för dessa tvister, äro dels de, som verkligen mantalsskrifvas, och dels sådana, som bort blifva mantalsskrifna, men med hvilka så ej skett. Hvad nu angår de första nämnde, så befarar jag att, om hemortsrätten skall bestämmas af två på hvarandra följande års mantalsskrifning, det ofta kommer att inträffa att, då dylika personer icke blifva mantalsskrifna mera än en gång inom hvarje kommun, man för att finna rätt hemort måste gå temligen lång tid tillbaka, kanske till personens ungdom, då han 2 år efter hvarannan vistats i samma kommun. Beträffande den andra klassen, vittnar erfarenheten i många fattigvårdsmål, att kommun, som måst gifva fattigvårdsunderstöd åt person från annan kommun, har mycket svårt att bevisa att personen bort blifva i sistnämnda kommun mantalsskrifven. Jag tror att den gifvande kommunen får tillräckligt besvär att bevisa att understödstagaren bort en gång blifva mantalsskrifven inom den uppgifna hemorten och denna svårighet ökas naturligtvis väsendtligt, om man skall styrka att mantalsskrifningen bort ega rum två år å rad. Då nu Andra Kammaren bifallit Utskottets förslag, finner jag deri ett ytterligare skäl att yrka bifall till sistnämnda förslag.

Herr Hasselrot: Den andre talaren i ordningen fäste Kammarens uppmärksamhet på det principiellt riktiga. I sjelfva begreppet

att förvärfva hemortsrätt måste väl ligga något. Det kan icke vara helt enkelt att låta skattskrifva sig der, hvarest sådant icke kan nek-
kas, och således förvärfva sig hemortsrätt hvar man behagar låta
skattskrifva sig. Det är ett förvärf, som icke vill mycket säga. Det
ligger i begreppet hemortsrätt och detta begrepp är genomfördt i
hela den bildade verlden — att man någon tid skall hafva vistats
der, hvarest man har sin hemort och vill påräkna understöd i svår
tid. Det finnes icke något land i Europa, hvarest icke någon tids
vistande erfordras för förvärfvandet af hemortsrätt. Tiden är olika
i olika länder. I Schleswig-Holstein, till exempel, utgör den femton
år, i Belgien och Holland fyra år. Här finnes nu föreskrifvet ett
år och af hvad skäl? Vid 1869 års riksdag var det icke något som
så mycket öfverklagades som det menliga förhållandet att hemorts-
rätt kunde förvärfvas genom en skattskrifning och det ansågs att
tiden borde utsträckas till två år, dervid det besynnerliga inträffade
att detta icke motsades af en eller två personer vid nämnda riksdag.

Nu har man kommit på en annan åsigt och jag vågar säga att
man öfvergifvit den förra, hufvudsakligen för att lätta embetsmän-
nens besvär; men den omständigheten att det kan blifva besvärligt
för embetsmännen bör väl icke utgöra något skäl att öfvergifva det
som i sig sjelf är så fullkomligt riktigt. Dessutom är det oegentligt
att säga att hemortsrätt förvärfvas genom en mantalsskrifning, då
man tillika stadgar att, om en person under året näst efter skrifnin-
gen kommer i nöd, han då ej får njuta hemortsrätten till godo, utan
tillbakakastas på ett annat hemställe. Då är det väl mycket rikti-
gare att föreskrifva att, om en person vistats ett helt år inom en
kommun utan att behöfva understöd, han då i denna kommun för-
värfvat hemortsrätt, och detta vinnes genom att antaga två mantals-
skrifningar, såsom grund för hemortsrätts förvärfvande. Man har
sagt att derigenom skulle staten ådragas kostnader. Jag minnes myc-
ket väl den tid då det erfordrades tre års stadigt vistande i kom-
munen för förvärfvandet af hemortsrätt, men jag hörde icke då talas
om att staten till följd deraf hade större kostnader, och icke var
ett sådant statens betungande skälet hvarför man föreslog en förän-
dring härutinnan, utan var det svårigheten att utröna hvar personers,
som behöfde understöd, tre år vistats. Då Riksdagen begärde in-
skränkning af de tre åren, så begärdes på samma gång att den fria
inflyttningsrätten skulle inskränkas. Detta sistnämnda afslog emel-
lertid Kongl. Maj:t, men fastställde förslaget om det lättade tillfället
att vinna försörjningsrätt. När fri inflyttningsrätt skall finnas på
det att den fattige må kunna försörja sig, så bör väl någon motvigt
finnas uti en viss svårighet att vinna hemortsrätt. Om jag till exem-
pel antager en stattorpare och ganska snart finner om det är en lättje-
full person och att således fara kan vara för handen att han med
familj skall falla fattigvården till last, skall jag då icke hafva rätt
att skilja honom från kommunen och få honom tillbaka dit, der han
ådragit sig sin fattigdom. Nu säger man att han nekar att flytta
och skrifver sig på socknen, men härtill får jag endast invända att
man icke får stifta lagar för undantagsförhållanden, och den all-
männa regeln är den att, om han är uppsagd, så flyttar han. Man

har sagt att skilnaden emellan Kongl. Maj:ts och Lag-Utskottets förslag är ingen, men jag tror mig hafva visat, att skilnaden är den ganska väsendtliga, att man nemligen genom Kongl. Maj:ts förslag får någon motvigt mot den fria inflyttningsrätten.

Vidare har man lagt mycken vikt vid den grufliga jagten. Jag kan verkligen icke begripa detta. Skall icke jagten blifva lika stor i ena som andra fallet?

Hela motståndet mot Kongl. Maj:ts förslag härleder sig från de svårigheter, som skulle förefinnas att utreda förhållandena, men för min del kan jag icke finna att dessa svårigheter böra utgöra något hinder; och vågar jag därför vördsamt yrka, att Kammaren måtte med afslag å Utskottets förslag besluta, att 22 § må erhålla den lydelse, som Kongl. Maj:ts proposition utvisar.

Herr Faxé: Jag yttrade under förmiddagens diskussion, att jag medverkat till 1847 års fattigvårdslagstiftning. Då jag kort tid derefter blef förflyttad till en embetsbefattning i ett af de södra länen, var tillämpningen af författningen ännu så ny, att frågor ofta icke förekommo, hvar en person rätteligen borde vara mantalsskrifven och åtnjuta fattigvård, hvilket förhållande äfven hade sin grund deri, att befolkningen i detta län icke var synnerligen fallen för att flytta, åtminstone icke utom länet, men en tid derefter blef jag styresman i en annan ort, der befolkningen var mera rörlig och flyttade ut i stor mängd såväl till hufvudstaden som till andra orter. Sedan dessa utvandrare varit borta i flera år, kommo de ofta i behof af understöd och sådant blef äfven ofta tilldeladt dels qvinnor, som der födt barn, och dels andra, som genom sjukdom kommit i nöd. I följd häraf blefvo alltid från den ort, der de åtnjutit understödet, yrkanden framställda, att deras hemort skulle ersätta detsamma, och hemorten ansågs vara härtill skyldig, emedan, då dessa personer aldrig tagit utflyttningsattest till något annat ställe, de fortfarande ansågos vara mantalsskrifne i hemorten, ehuru de sjelfva uppgåfvo, att de i flera år vistats å annan ort. I sådana fall begärdes visserligen alltid, då de vistats i Stockholm, hos Öfverståthållare-embetet undersökning och denna myndighet utsände polisen för att utreda förhållandet med sådana personers sysselsättning och vistelseort, men i allmänhet kunde hvarken sådana polisundersökningar eller andra sedermera anställda förhör leda till något resultat. Då det sålunda förr visat sig svårt att erhålla visshet om en persons vistelseort under ett år, skulle ännu större svårigheter möta, om, såsom här föreslaget blifvit, en persons rätt till fattigunderstöd skulle vara beroende deraf, huruvida han varit 2 å hvarandra följande år mantalsskrifven å samma ort.

En talare har här yttrat, att myndigheterna varit obenägna för stadgandet om 2 mantalsskrifningar, emedan de derigenom skulle tillskyndas större besvär än hittills, men jag anser, att man kan kasta detta skäl åt sidan såsom fullkomligt obehörigt, ty det är en småsak att aflåta några embetsskrifvelser och till och med att bestämman en persons mantalsskrifningsort, om man tager saken lätt, ty i sådana händelser säger man endast, att, då det icke är bevisadt,

att han tillhör annan mantalsskrifningsort, måste han anses vara mantalsskrifven i hemorten.

Man har ansett det orimligt, att hemortsrätt skulle förvärfvas genom en mantalsskrifning allenast, men mine Herrar det är icke derigenom som man vinner den omtalade rätten till fattigunderstöd, utan derigenom att man vistats ett år efter mantalsskrifningen inom kommunen utan att hafva behöft mottaga fattighjelp. Vidare har man trott, att genom att stadga 2:ne mantalsskrifningar såsom villkor för fattigunderstöd, man skulle kunna bättre skydda sig för att nödgas lemna sådant till personer, som dertill icke voro berättigade, men jag kan anföra exempel på, huru personer, som förut haft torp men blifvit derifrån uppsagda, dock icke afflyttat utan qvarbott i riskor och måst skrivas på socknen och sålunda fallit dess fattigvård till last. Jag kan derför icke begripa, hvad alla dessa krångliga bestämmelser, som man här velat införa, skulle tjena till, och får på dessa jemte förut anförda skäl anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr von Möller: Jag skall icke trötta Kammararen med att upprepa de skäl, som här blifvit uttalade för antagande af Utskottets förslag, ty jag kan fullkomligt instämma uti hvad Herrar Thyselius, von Koch, Stråle och Faxé anfort till försvar för detsamma, men jag kan icke underlåta att till besvarande upptaga ett yttrande af en vörd reservant i Utskottet, som uttalat den åsigt, att myndigheternas besvär skulle mycket underlättas genom det af Utskottet föreslagna stadgande, att endast en mantalsskrifning skulle utgöra villkor för rättighet till fattigunderstöd. Jag tror icke att myndigheternas besvär skulle blifva särdeles lättare genom detta stadgande, men jag föreställer mig deremot, att detsamma skulle befria kommunerna från många svårigheter och mycket krångel, ty hvar och en, som haft något att göra med fattigvårdsärenden, vet, hvilken svårighet det hittills har varit att erhålla kännedom äfven om den ort, der en person under ett år varit eller bort vara mantalsskrifven. Jag kan icke heller dela den åsigten, att, om man antagit en stat-torpare, men får anledning att frukta, att han kan komma att falla fattigvården till last, man skulle hafva rättighet att återskicka honom till hans hemort, ty, om man icke har omtänka nog att välja en person, för hvilken man kan hafva förtroende, må man sjelf stå ansvaret derför, men icke kan väl lagstiftaren hafva skyldighet att tänka på sådant.

Man har här mycket talat om den jagt, för hvilken den understödsbehöfvande skulle blifva utsatt, men jag tror icke, att något sådant är att befara, ty den kristliga barmhertighet, som ligger till grund för denna lag, bjuder, att hvar och en må försörja sig, der han tror sig bäst kunna finna sitt bröd, och, om en person i detta afseende misstagit sig, är det en skyldighet för den kommun, der han vistats under ett år, att lemna honom underhåll.

Detta ord "hemortsrätt", som anses innebära en så stor förmån, klingar mycket väl; men hvad är det? Jo rent öfversatt innebär det endast, att den, som är i behof af fattigunderstöd, äfven är be-

rättigad att erhålla sådant. Icke är det väl en förmån, som man förvärfvar sig genom att flytta från en ort till en annan, utan man har väl äfven förut haft samma rätt. Mig synes, att detta ord endast är en fras och med sådana därar man icke denna Kammare.

Jag vill icke upprepa några vidare skäl för bifall till Utskottets förslag, ty sådana hafva redan i tillräcklig mängd blifvit framställda, men då jag hört chefen för Ecklesiastik-departementet uttala, huru mycken tveksamhet varit hos honom rådande i denna fråga, då vi sett sett, huru såväl komiterade som de myndigheter, hvilka deröfver yttrat sig, varit af motsatta tankar, då denna tvistiga fråga blifvit i enlighet med Utskottets förslag löst af Andra Kammaren, hvilken, såsom vi i går hörde från ministerbanken, bättre än vi förstå denna fråga, kan jag icke annat än på det varmaste påyrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Posse: Det finnes ett gammalt ordspråk, som säger, att det är bättre att förekomma än förekommas. Detta synes mig just gälla i förevarande fall, ty det måste otvifvelaktigt vara bättre att förekomma en ambulatorisk hemortsrätt än att efteråt taga reda på, hvar den understödsbehöfvande har sin hemortsrätt. Om jag uppfattat saken rätt, är här frågan att erhålla ett stadgande, hvarigenom den fattiges vistelseort blir något så när stadig, så att han icke kastas från den ena församlingen till den andra, utan erhåller understödet, der han arbetat. Om dessa två mantalsskrifningar möjligen skulle föranleda något ökad besvär vid frågans utredande, så kan man väl i stället hoppas, att de fall icke skola blifva så talrika som nu, då dylika undersökningar erfordras.

En talare på Hallandsbanken har yttrat, att, om jag tager en statkarl i min tjänst, är det min egen sak att undersöka, hurudan han är. Jag har visserligen mycket förtroende till denne talares förmåga att vid första anblicken genomtränga en menniska, men detta låter icke i allmänhet så lätt göra sig, och jag tror derför, att det är lämpligt, att man får hafva ett år på sig för att pröfva honom. Enligt min tanke böra de, som vilja, att understödet skall lemnas der arbetet är verkställt, antaga Kongl. Maj:ts förslag, och vidhåller jag således yrkandet om bifall dertill.

Herr Stråle: Jag begärde ordet med anledning af den ärade talarens på Westgötabanken yttrande, att ett hufvudsakligt skäl för hans motståndares yrkande att icke två på hvarandra följande mantalsskrifningar borde stadgas såsom vilkor för förvärfvande af hemortsrätt, skulle ligga i farhågan för det ökade besvär, som undersökning om mantalsskrifningen derigenom komme att tillskynda myndigheterna vid handläggningen af fattigvårdsmål.

Jag förstår icke hvad sammanhang förevarande fråga om hemortsrätt har med myndigheternas besvär. En fattigvårdsprocess går ju så till, att den församling som söker få ersättning af en annan kommun, måste åstadkomma utredningen och den tillkärade kommunen åligger att åstadkomma motbevisningen. Konungens Befallningshafvande dömer på de skäl de tvistande förete, men icke är det Ko-

nungens Befallningshafvande som skall utreda frågorna åt kommunerna. Icke får Konungens Befallningshafvande ökad besvär genom det ena eller andra stadgandet om hemortsrätt, men deremot påstår jag fortfarande att en kommun, som vill utbekomma ersättning af en annan för lemnad legal fattigvård, får mycket svårt att erhålla sådan, om den skall vara skyldig att åstadkomma bevisning att understödstagaren bort två på hvarandra följande år vara mantalsskrifven i den tillkärade kommunen.

Vi hafva under de vidlyftiga debatterna i många långt mindre viktiga delar af förevarande fråga hört åberopas angelägenheten deraf att hålla tillsammans med Medkammaren. Ja, om någonsin, torde sådant vara af nöden, beträffande nu föredragna paragrafen, derest man verkligen önskar att erhålla en ny fattigvårdsförordning.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats, dels bifall till den förevarande paragrafen och dels att densamma skulle antagas med den lydelse Kongl. Maj:t föreslagit; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen och, då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 22 § i det uti Lag-Utskottets Utlåtande N:o 23 intagna förslag till förordning angående fattigvården, röstar
Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager Kammarkens 22 § med den lydelse Kongl. Maj:ts nådiga proposition utvisar.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 47;
Nej — 29.

§§ 23—29.

Biföllos.

§ 30.

1:sta Mom.

Friherre Raab, Adam: Ehuru jag icke vågar hoppas att erhålla någon rättelse i den föreskrift som här finnes uttalad, ber jag dock att få yttra några ord härom.

Här föreskrifves nemligen att, om en person, som tillhör ett visst fattigvårdssamhälle, skulle falla annat samhälle till last, det skall bero antingen af detta sednare samhälle att skicka honom hem, eller på det andra att återkalla honom.

Jag har verkligen haft tillfälle att bevittna åtskilliga högst upprörande scener, då föräldrar, som hafva sitt hemvist i ett samhälle, besökt sina barn i ett annat samhälle, der de kunnat åtnjuta väl behöflig vård, men blifvit på fångskjuts återskickade till hemorten. Jag får säga att det förefaller mig obarmhertigt att på sådant grymt sätt behandla ens medmenniskor, men jag ser knappast någon utväg att vinna rättelse och vågar därför icke framställa förslag derom. Jag har endast ansett mig skyldig att fästa uppmärksamheten på de olyckliga följderna af ett dylikt stadgande.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

2:dra Mom.

Herr von Koch: Jag förstår icke hvarföre, då 1869 års riksdag uttalade den åsigten, att kostnaden för hemsändning skulle bekostas af staten, denna åsigt blifvit frångången af komitéen. Jag tror att detta måste vara föranledt af förbiseende; och då jag tror att en förändring i denna del icke skulle leda till någon svårighet att komma öfverens med Medkammaren, skulle jag här vilja föreslå att detta moment erhöles följande förändrade lydelse:

“Godtgörelse af kostnad för hemsändande af person, som i 29 § 2 och 3 momentet omförmäles, bekostas af staten”.

Herr Thyselius: Då samma grunder, som gälla i afseende på ersättning af fattigvårdsbidrag lemnadt åt en viss person, väl äfven böra tillämpas i fråga om godtgörelse för hemsändningskostnaden af samma person, lärer detta moment blifva af Kammarén bifallet.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att i afseende å det förevarande momentet hade yrkats dels bifall till Utskottets förslag och dels af Herr von Koch, att samma moment skulle antagas med följande förändrade lydelse: “Godtgörelse af kostnad för hemsändande af person, som i 29 § 2 och 3 momentet omförmäles, bekostas af staten”; framställdes proposition på bifall till momentet och besvarades med ja.

§§ 31 och 32.

Biföllos.

§ 33.

Herr Lilliehöök: Det kan visst icke falla mig in att motsätta mig hvad denna paragraf innehåller, men jag skulle önska att Kammarén ville besluta ett tillägg till densamma.

I flera kommuner finnas och funnos, redan innan sista fattigvårdsförordningen blef gällande, inrättade spannmålmagasiner, hvilkas ändamål är att lemna bidrag till behöfvande i svåra år. Sådana fattigmagasiner önskar jag fortfarande måtte bibehållas och tager mig därför friheten hemställa huruvida icke Kammaren skulle vilja medgifva tillägg af ett moment så lydande:

“Finnes inom kommunen spannmål i magasin, hvars ändamål är att derntaf vid behof ega bidrag till de fattiges understöd, varde sådant magasin fortfarande bibehållet för sitt ändamål och det fastställda reglementet äfven hädanefter gällande.”

Grefve Mörner, Carl Göran: Detta föreslagna moment afser ett ämne, hvilket efter mitt förmenande ligger utanför fattigvårdslagen. Vi hafva redan förut fått en allmän föreskrift beträffande användningen af spannmålmagasiner inom kommunerna, hvilken, efter min tanke, gick något för nära in på delegarnes rättighet att öfver sin egendom förfoga, men derom är nu icke fråga.

Det i paragrafen använda ordet kapital kan ju lika väl afse en tillgång af spannmål som af penningar.

Herr Dickson: Utom de skäl som siste talaren anfört, så tror jag att, om man läser de två första raderna i paragrafen, man skall finna att hvad Herr Lilliehöök velat hafva här inryckt redan deri finnes inbegripet och anhåller jag om bifall till paragrafen.

Herr Lilliehöök: Jag skulle icke hafva ifrågasatt detta tillägg, om jag icke nyligen från en församling, om hvilken jag har speciel kännedom, erfarit behofvet af sådant stadgande för att man fortfarande skall kunna uppehålla inrättningar, som jag för min del anser högst gagneliga.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till paragrafen och dels af Herr Lilliehöök, att densamma skulle antagas med tillägg af ett nytt moment, så lydande: “Finnes inom kommunen spannmål i magasin, hvars ändamål är att derntaf vid behof ega bidrag till de fattiges understöd, varde sådant magasin fortfarande bibehållet för sitt ändamål och det fastställda reglementet äfven hädanefter gällande.”

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen enligt Utskottets förslag, och då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 34.

Bifölles.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet uppskjöts härefter till nästkommande sammanträde.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets Memorial:

N:o 82, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets Utlåtande N:o 70, i anledning af väckt motion i afseende på uppvärmnings- och luftvexlingsanstalterna i Första Kammarens sessionsrum; och

N:o 83, i anledning af erhållna återremisser å vissa delar af Utlåtandet N:o 42, i fråga om statshidrag till enskilda jernvägsanläggningar.

Grefve Hamilton, Henning: Jag hemställer att Kammaren måtte besluta att de endast en gång bordlagda ärenden skola uppsättas på föredragningslistan till nästa plenum i följande ordning, nemligen: först Stats-Utskottets Betänkanden N:is 77, 78, 82 och 83 samt derefter Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Betänkanden N:is 1 och 2.

Denna hemställan bifölles.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.